



*Editör'den***TANIMAK VE ANLAMAK**

**K**endimizi başkalarının bizi gördüğü gibi görmek çok yararlı bir yetenektir. Başkalarını kendilerini gördükleri gibi görmek ise en az bunun kadar önemlidir." diyor, Aldous Huxley. Bu elbette ki sezgisel bir bakış gerektirir. Ama bunun öncesini de tanıma, anlama düşüncesi oluşturur.

Çağımız insanının en önemli sorunu da bu ya zaten; birbirini tanımamak, anlamamak...

Bütün bu kavgaların, savaşların özünde ekonomik, siyasal çıkarlar, toplumsal nedenler yatıyor gibi görülebilir; insanın insana ettiği eziyetin özünde yine de bu yatar: Tanımamak, anlamamak.

Geçtiğimiz yılın Temmuz ayında Sivas'ta yaşanan trajedi; 37 aydınımızın, sanatçı ve kültür insanımızın diri diri yakılması başka neyin ifadesi olabilir ki!..

Bilisizliğin salgın bir hastalık gibi günbegün arttığı; körbenlik duygularının anbean taşıdığı günlerde en çok gereksinme duyduğumuz şey değil midir tanımak, anlamak?

Bizim için kaçınılmaz olan şeydir bu. Bir yaşama ilkesi gibi..

Değişimin hayatın her alanında bizi bulan, sarmalayan gerçeğinden kaçmak olası mı? Bu anlamda bir kaçış, kurtuluş mudur? Pek değil! Ama toplumumuzda son yıllarda iyice belirginleşen bir yönelim; yani günübürlük yaşama, güncül düşünüp tüketme eğilimi neredeyse yeni bir toplum felsefesi oluşturma kanallarını açıyor.

Yaşanan ekonomik kriz dönemi; tanımı yerindeyse, '5 Nisan Kararları'; ile başlayan yeni bir süreç, öteden beri pompalanan (ki, toplumun her katmanında -farklı boyutlarda da olsa- yaşanması istenilen) yaşama biçimlerini de yeni bir başkalaşıma itti. Bunun adı da, dilerse tanıma da diyebilirsiniz, bizce, sınırlarına çekilmektir. İşte asıl sorun bundan sonra başlıyor:

"Ya hep, ya hiç!"

Bunu da dememek, yeni bir yaşam felsefesi olarak sunmamak için; biz karşı karşıya, yüz yüze, yan yana, art arda, söz söze, omuz omuza, diş dişe, yön yöne olanlar önce birbirimizi iyice tanıyalım. Ki; anlayabilmenin de, kapılarını açabilelim birlikte..

Kıyımlar, kinler, saldırılar, öldürümler insanlığın tarihinde kara lekeden başka nedir ki!..

Ya bu uğurda, bu yolda yitip gidenlerin acısı...

Şimdi hüznünlü bir ezgidir dilimizde:

*Bu dünyada bir nesneye  
Yanar için göynür özüm  
Yığıt iken ölenlere  
Gök ekini biçmiş gibi.*

*Yunus Emre*

Sevgi ve dostlukla

**İÇİNDEKİLER**

Quo Vadis Türkiye? - Demirtaş Ceyhun .....	2
Bilirkişi Raporu - Prof. Dr. Salih Tuğ .....	4
•	
Gündem -Üstün Akmen.....	10
Ne Ekonomi Dışında Ama Ne de Edebiyatsız - Tuncay Artun .....	11
Ekonomik Koşullar ve Edebiyat - Toktamış Ateş.....	12
Tutkular Öne Geçince - Feridun Andaç.....	14
Okur Yazar - Mehmet H. Doğan .....	15
İnanıldığını, Sevdiğini, Yaşamı Yazıyor O - Yunus Yurdakul.....	16
Faik Baysal'a Sorular - Erdal Doğan .....	21
Canından mı Damıttın Ölümü? - Refik Durbaş.....	23
Ufuklar'dan Yeni Ufuklar'a - Erdal Doğan .....	25
İnsan Sıcaklığı - Vedat Günyol .....	26
Penceremizden .....	28
Haberler .....	30

**TYS EDEBİYAT**

Türkiye Yazarlar Sendikası Aylık Yayın Organı  
Temmuz 1994 YIL: 1 SAYI: 9

Türkiye Yazarlar Sendikası Adına Sahibi: Oktay Akbal  
Sorumlu Yazı İşleri Müd.: Haşmet Zeybek • Yayın Yönetmeni: Feridun Andaç  
Çizimler: Tan Oral - Turhan Selçuk  
Kapak Resmi: Paul Biddle

Ofset Hazırlık: Tiyatro Yapım Yayıncılık Ltd. Şti. 243 35 33  
Baskı: MÜ-KA Ofset 511 25 99

Türkiye Yazarlar Sendikası: Setüstü, İnebolu Sokak 67/2 80040  
Kabataş-Istanbul

Telefon ve Fax: 0212 - 252 19 30

## QUO VADIS TÜRKİYE?

Demirtaş Ceyhun

Kısa bir süre önce, birkaç yazar arkadaş, sevgili dostumuz İsvaç Yazarlar Birliği Başkanı Peter Curman'ın çağrılısı olarak Stockholm'e gitmiştik. Hoşbeşten sonra, başımızın gene herhangi bir yazıdan dolayı dertte olup olmadığını sormuşlardı, biraz da 12 Eylül'ü anıstrarak.

Çünkü, gerçekten de Türkiye pek iç açıcı gözüküyordu Avrupa'dan. PKK terörü, DEP olayı, şeriatçılar, Hizbullahçılar... Ve öte yandan da düşüncelerini açıkladıkları için ardı ardına içeri tıkılan bilim adamları, sendikacılar, matbaacılar..

Bu nedenle, soruyu yanıtlarken biraz da şakayla karışık;

"Bilmem sizin dilinizde de böyle bir atasözü var mıdır? 'Bir musibet bin nasihattan yeğdir' deriz. Gerçekten de öyle... İnanır mısınız, 12 Eylül biz yazarlar için, bir anlamda yeni bir okul oldu. Düşüncelerimizi açıklarken, özgürlüğümüzü de nasıl koruyacağımızı öğretti bize. Yıllar süren bu sıkıyönetim mahkemelerindeki yargılanmamız sırasında, yasaların nelerine dikkat etmemiz gerektiğini çok iyi öğrendik yani. Artık nereyi, nasıl çalışılacağını iyi biliyoruz. Gene aynı şeyleri söylüyoruz, yazıp çiziyoruz ama, savcıların eline kolay kolay geçmiyoruz artık. Fakat, onları da böylece biraz fazla mı işsiz bıraktık, kim bilir? Çünkü ilginçtir, Savın Savcılar şimdi de meslek kuruluşlarının yayın organlarına, bilimsel çalışmalara, bildirilere, demeçlere, telgraflara filan musal-

lat oldular sanki. Gün geçmiyor ki, yazar olmayan böyle bir sendikacı, bilim adamı, bir vatandaş bir yazısından, bir demecinden dolayı tutuklanıp yargılanmasın... İçeri tıklılmasın... Bu nedenle, biz de TYS olarak, acaba sendikada, yazar olmayan bu arkadaşların yazılarından dolayı yargılanıp mahkum olmamaları için 'BU YASALARA RAĞMEN DÜŞÜNCE NASIL AÇIKLANIR?' diye bir kurs mu açsak diyoruz şimdilerde vallahi..." demiştim, gülüşmüştük.

Topu topu bir iki ay önce...

Ama, görüyorsunuz, bu "kara komedi", bunca kısa bir süre içinde öylesine ciddileştirilerek yaygınlaştırıldı ki, inanın yaptığım o espri-den utanıyorum şimdi.

Baksanıza, düşüncelerini kitap yazarak, yazı yazarak açıkladıkları için cezalandırılan Doç. Fikret Başkaya ve Münir Ceylan'dan sonra, can dostum Doç. Haluk Gerger de, düşüncesini, bir anma toplantısına çektiği telgrafla açıkladığı için yargılanıp içeri tıklıldı. Gene, sevgili dostum Doç. Yalçın Küçük de, yazılarından dolayı açılan davalardan kim bilir ne denli bunalmış olacak ki, soluğu Paris'te aldı. Şimdi, Paris'te tutuklu. Hapis. Sürgün. Ona da dar ettik çok sevdiği Türkiye'yi...

Gerçekten kolay kolay inanılır gibi değil... İlhan Selçuk'un 30 Haziran 1994 günlü yazısından öğrendiğimize göre, halen Çanakkale E Tipi Cezaevi'nde yatmakta olan Kemal Altuntaş ile İbrahim Halit Elçi de, Pir Sultan Abdal Derneği'ne gönderdikleri, 2 Temmuz 1993 günü Sivas'ta 37 aydının diri diri yakılması olayını protesto eden, ortaklaşa yazılmış mektupları derneğin yayın organında yayımlandığı için, yani düşüncelerini mektup türünde bir yazıyla açıkladıkları için 250'er milyon lira para ve 2'er yıl hapis cezasına çarptırılmışlar. Ama, bu mektup yüzünden verilen cezalar bu kadarla da kalmamış. Yazının yayımlandığı derginin dernek adına sahibi

gözükken Başkan Murtaza Demir'e 6 milyar lira para ve 6 ay hapis; dergiyi basan yayınevinin sahibi Burhan Günel'e 5 milyar lira para ve 6 ay hapis; derginin yazışleri müdürü Metin Kuzugüdenlioğlu'na da gene 3 milyar lira para ve 6 ay hapis cezaları verilmiş.

Görüldüğü gibi, artık yalnız yazarlar ve o yazıyı yayımlayan yayın organının sorumlu müdürleri de cezalandırılmamaktadırlar. Düşünce suçu işleyen bu yazılardan dolayı, yayın organlarının sahipleri, hatta o yayın organlarını basan matbaa sahipleri de para ve hapis cezasına çarptırılmaktadırlar.

Nitekim, TYS üyesi arkadaşımız öykücü, romancı, ünlü yazar Burhan Günel de, bu davada yazarlığından dolayı değil, bir iş adamı olarak, yayıncılığından dolayı 5 milyar lira para ve 6 ay hapis cezasına çarptırılmış.

Hatta, yazarlarla birlikte cezalandırılanlar salt süreli yayın organlarının, yani dergilerin gazetelerin sahipleri de değil. Artık yayınevi sahipleri de, patronlar da, ticari amaçlarla yayımladıkları kitaplardan dolayı, yazarıyla birlikte içeriye atılmaya başlanılmıştır. Örneğin, Belge Yayınları sahibi Ayşe Zarakolu, İsmail Beşikçi'nin bir kitabını yayımladığı için halen Sağmacılar Hapishanesinde yatmakta.

Gene, 1 Temmuz 1994 günlü Cumhuriyet'ten öğrendiğimize göre, İsmail Beşikçi'ye kitaplarından dolayı verilen hapis cezalarının toplamı tam 52 yılı bulmuş.

Gerçekten, İsmail Beşikçi'nin yanında böyle bir espri yapabilmenin olanağı var mıdır, Allah aşkına... Tam çeyrek yüzyıldır "düşünce suçu" sanığı... Kitaplarından, yazılarından dolayı sürekli yargılanıyor. Sürekli hapiste. Üstelik, çeyrek yüzyıldır da TYS üyesi.

Hele hele, şu son Abdullah Rıza Ergüven olayı... Şimdi de o, "Yasak Tümceler" adlı romanında "Aydınlanma düşüncesini", rasyonalizmi savunduğu için yargılanıyor.

Abdullah Rıza Ergüven de meğer İsveç Yazarlar Birliği'nin üyesiymiş. Nicedir İsveç'te yaşıyormuş. Demek dergi sayfalarında sık sık karşılaştığımız için ayırda bile değilmişim ozan Ergüven'in nice-dir yurt dışında olduğunun. Meğer ta 1967 yılında yerleşmişmiş İsveç'e. 1978'den 1990'a kadar uzunca bir süre de Stockholm Üniversitesi'nde Türkoloji okutmanı olarak çalışmış. Bütün bunları Peter Curman'ın birkaç gün önce gönderdiği uzun bir fax mesajından öğrendim.

Bilmem ki nasıl anlatsam... Sevgili Peter Curman da, yaptığım o espiyle dalga geçmek için mi çekmişti bu 15-20 sayfalık destan fax'ı yoksa?.. "Al sana bir kaya, nerene darsan daya" der gibi...

Abdullah Rıza Ergüven davasının 12 sayfalık bilirkişi raporunun tamamını, savcının iddianamesini<sup>(\*)</sup>, basında çıkan haberlerden bazılarının kesiklerini ta Stockholm'den fakslamıştı uzun uzun. Hem de Türkçe...

Bilmem ki nasıl anlatsam... Bilirkişi raporunu, savcının iddianamesini okuyunca, sözcüğün tam anlamıyla çarpıldım. Gerçekten nereye gidiyorduk?

Sanki Ortaçağ'daydık... Yargılanan ozan Ergüven değil de, Galile idi sanki... Veya, sanki şeriat yargılıyordu Ergüven'i...

Eeeeeey!.. Adı sanı büyük beyler!.. Sayın Karayalçın!.. Sayın Cindoruk!... Sayın Ecevit!.. Sayın Baykal!.. Sayın Yılmaz!.. Yanıt verin Allah aşkına; Nereye gidiyor Türkiye?..

Bugüne dek Sayın Demirel'e hiç oy vermedim. Yeniden oy isteyeceğini de sanmıyorum ya... Şayet isterse, gene oy vermeyeceğim kesin. Ama n'apayım ki, Cumhurbaşkanı-muz şimdi Baba!.. Acaba haberi var mı Babamızın bu bilirkişi raporundan? Nereye gidiyor Türkiye Baba-a?..

Quo vadis Türkiye? ■

\* İddianame ve Bilirkişi Raporu'nun tamamı yan sütunlarda yayımlanmaktadır

## İ D D İ A N A M E

BASIN B. Hz. : 1993/1059  
ESAS NO : 1994/153  
İDDIA NO : 1994/185  
DAVACI : K. H.

SANIKLAR : 1)- ABDULLAH RIZA ERGÜVEN, Ali Rıza ve Zeynep'ten olma. 1341 doğ. Nevşehir, Avanos ilçesi, Alaettin köyü, 0.001.03. Aile sıra no: 0.107, Sıra no. 12 de nüf. kayıtlı. Halen Parytonv 37 142 40 Trangound Sweden adresinde oturur. Yasak Tümceler isimli kitabın yazarı.

2)- ISMET ARSLAN, İmdat ve İnci'den olma. 1960 doğ. Kars, Ardağan ilçesinde Bayramoğlu köyü, c. 047/01, Aile sıra no: 54, Sıra no. 41 de nüf. kayıtlı, Yenimahalle 643. Sokak, No: 1 Küçükköy adresinde mukim. Berfin yayımları sahibi.

SUÇ : Basın yoluyla Allah'a, dine, peygambere, kutsal kitaba hakaret etmek.

SUÇ TARİHİ : Kasım-1993

SEVK NEDENİ : TCK. 175/3-4 Abdullah Rıza Ergüven hk. 5680 sayılı Kar. 16/4 Mad. TCK. 175 /3-4 İsmet Arslan Hk.

EVRAK İNCELEMESİ:

Sanıklardan İsmet Arslan'ın sahibi bulunduğu BERFIN YAYINLARI tarafından Kasım 1993 tarihinde ilk baskısı yapılan ve sanıklardan Abdullah Rıza Ergüven tarafından yazılıp yayımlanması için yurt dışından Türkiye'ye gönderildiği anlaşılan YASAK TÜMCELER isimli kitabın tetkiki sırasında roman üslubunda işlenmiş olan eser bazı yerlerinde Musevilik, Hıristiyanlık gibi çeşitli semavi dinler ile ağırlıklı olarak İslam dininin Allah inanç ve akidelerine, Peygamberine, vahiy kaynaklı olduğuna inanılan Kur'an-ı Kerim'e, İslami ibadet ve uygulamalara yönelik saldırı, tezyif, küçümseme, kınama, alaya alma, aşağılama tarzında ifadelerin yer aldığı görülerek TCK. 175/3-4 maddesinde tarifi yapılan ve müeyyidesi gösterilen suçun işlenip işlenmediğinin tespiti yönünden bir uzman bilirkişi olarak mütalaasının alınması uygun görülmüş ve bu iş için Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı, İslam Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Salih Tuğ tensip edilmiştir.

Bilirkişi Prof. Dr. Salih Tuğ yaptığı inceleme sonucunda 25.2.1994 tarihli on iki sahifeden ibaret raporunu gayet detaylı ve doyurucu bir şekilde tanzim ederek memuriyetimize ibraz etmiştir.

Bilirkişi raporunda; sanık yazarın sadece İslamiyete değil, diğer semavi dinlerden Musevilik ve Hıristiyanlığa yönelik hakaret dolu kınama, tezyif etme, alaya alma şeklindeki değerlendirmeleri sahife numaraları verilerek ve hakaretimiz tümceler de işaret edilmek suretiyle ayrı ayrı belirtilmiş bulunmaktadır.

Örnek olarak ;Tanrı'ların insanlar tarafından yaratıldığı, Tanrı'nın yanlışlar yaptığı ipe sapa gelmez buyrukların yaraya merhem olmadığı çöl sayıklamalarının dikenli bir tel gibi boğazlara geçirildiği, cennet şenlikleriyle kandırılan insanların cehennem işkenceleriyle yıkıldıkları, Tanrı elçisinin ve Tanrı'nın coğrafya bilmediği, Tanrı'nın hiç bir şey bilmediği, on yaşındaki bir çocuğun düzeyinde bile olmadığı, Tanrı'nın Muhammed'e istediği kadını yatması için melek gönderdiği ve vahiylerin esrimeli söylentiler olduğu, ezan, namaz, oruç, abdest gibi kavramların ve inanışların Güneş tapımı kökenli olduğu, Tanrı'nın cini yarattığı için pişman olduğu, cinlerin Tanrı'nın başına bela kesildiği, anlatılanların uydurma olduğu, peygamber İbrahim'in Tanrı'nın da Muhammed'in Tanrı'sı gibi kıyıcı olduğu, Muhammed'in işinin gücünün kan dökmek, adam öldürmek ve yoketmek olduğu gibi hakaretimiz ibarelere ve düşüncelere yer verilmek sureti ile münset suçun işlendiği kanaatına varılmış bulunmaktadır.

Sanıklar Abdullah Rıza Ergüven ve İsmet Arslan'ın mahkemenizde Basın Kanununun 39. maddesi uyarınca duruşmalarının yapılarak fiil ve eylemine uyan ve yukarıda gösterilen kanunlar ve ilgili maddeleri uyarınca tecziyesine karar verilmesi kamu adına iddia olunur. 18.4.1994

Istanbul Cumhuriyet Savcısı  
Cevat Özel

## Prof. Dr. Salih Tuğ Kimdir?

Bilirkişi raporunu hazırlayan İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Salih Tuğ; **Korkut Özal**, **Eymen Toptaş** gibi isimlerle İlim Yayma Cemiyeti'nde bir süre çalışır. Daha sonra ise Türk-İslam sentezini savunan Aydınlar Ocağı'na başkanlık yapar. Tuğ, daha sonra İslami İlimler Araştırma Vakfı'nın (IIAV) yönetiminde görev alır. Vakıf, bir dönem Türkiye'de din görevlilerine maaş ödeyen şeriatçı Rabita ile de iyi ilişkiler içindedir. IIAV'nin Prof. Dr. Salih Tuğ'un "himayelerinde" bastırıldığı bir kitapta ise oldukça ilginç düşünceler bulunuyor. Tuğ "himayelerinde" basılan ve "İslam Perspektifleri" adını taşıyan kitabın 313. sayfasında **Hamid Algar** tarafından kaleme alınan makaleden bir bölüm şöyle:

"**Mustafa Kemal Paşa'nın, modern dünyada İslama en erken ve zarar verici saldırıların öncüsü olduğu çok iyi bilinir. Halifelik kaldırılması, aşırı milliyetçiliğin desteklenmesi, şeriat hükümleri yerine Avrupa yasalarının getirilmesi, medrese sisteminin kaldırılması, tarikatların yasaklanması sonucunda Türkiye'de geleneksel İslam yaşamı darmadağın edildi. Türkiye'de İslamdan uzaklaşma, diğer Müslüman ülkelerden çok daha hızlı gerçekleşti.**" Abdullah Rıza Ergüven'i rasyonalist olmakla suçlayan Prof. Dr. Salih Tuğ'un bilirkişi raporuyla, **Hamid Algar**'ın makalesi arasındaki benzerlik şaşırtıcı. Burada suçlu sandalyesine oturtulanan kim olduğunun ayırımına ise bağımsız Türk mahkemeleri karar verecek...

## BİLİRKİŞİ RAPORU

T.C.

*Istanbul Cumhuriyet Baş Savcılığı,  
Basın Bürosu,  
İSTANBUL*

*Dosya No: 1993-1059.Hz.1*

10.12.1993 tarih ve 1993-1059.Hz.1 sayılı yazınızla birlikte tarafıma tevdi edilen yazar **Abdullah Rıza Ergüven**'in telif ettiği, **YASAK TÜMCELER** adlı eser üzerinde T.C. mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirilmiş bulunduğum **bilirkişi tetkikatı** bir rapor halinde aşağıda sunulmuştur:

### YAZAR:

Eser'in arka kapağında resmi ile birlikte verilen biyografik bilgilerden anlaşıldığına göre, 1925 Avanos doğumlu ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu (1952) olan yazar, 1967 yılında İsveç'e gitmiş. 1978-90 yılları arası Stockholm Üniversitesinde türkoloji alanında lektör (okutman) olarak çalışmış ve 1990 yılında 65 yaşında iken buradan emekli olmuştur.

### ESER:

Kitabın (2.) ve (3.) sahifelerinde verilen jenerik kayıtlarından anlaşıldığına göre eser, BERFİN yayınladığınının 14 ve roman dizisinin 1.sini teşkil etmekte olup (ISBN 975-7354-14-7) koduyla İstanbul'da yayımlanmıştır. Eserin kaçınıcı baskı olduğunu belirten satırda (s.2) EKİM 1993 tarihi gösterilmiş ise de bunun üzerine yapıştırılan ayrı bir etiket ile Birinci Baskı (yayın) tarihi, KASIM 1993 şeklinde değiştirildiği tesbit edilmiştir; roman, XVII Kısım ve 239 sahifeden oluşmakta olup son'da yazarın bibliografyası ve arka kapakta resimli bir biyografi yazısı görülmektedir.

### TAHLİL, TESBİT VE

### GÖZLEMLER:

Yazar telif çalışmasına kitabın 5. sahifesinden itibaren başlamakta ve başlığı romen rakkamlarıyla belirtilmiş "on yedi kısım"la eserini sürdürmektedir. Kendine göre, felsefe ve ilâhiyat alanında düşünce, tesbit, gözlem ve vardığı sonuçları ROMAN üslûbunda eserinde işlemiş olan yazar, İdris, Esmâ, Yunus, İbrahim, Zekeriya adlı beş yoldaşın Anadolu içlerinde çıkmış buldukları **aydınlatma** ve köy, kasaba, şehir ahâlisini, eserde ele alınan konularda uyarma gezileri esnasında başlarına gelenleri hikâyeye etmektedir. Yazar, halk ile girilen dialog ve münakaşalarda baş rolü İdris'e vermektedir ki bu roman kahramanının, müellife ait fikir düşünce ve gözlemleri okuyucuya aktarmada sembol olarak kullanıldığını söylememiz mümkündür.

Diğer bir açıdan bakıldığında bu telif eserin, TEZ ROMAN niteliklerini taşıdığı dahi söylenebilir. Her ne kadar (XVII) kısım ve (239) sahifeye serpiştirilmiş olan münakaşa ve dialog konuları, doğa, fizik, metafizik, tarih, din-teoloji ilişkileri v.s. gibi ilmi, felsefi ve sosyal konular üzerinde cereyan etmekte ise de buna bakarak eserin bir bütün halinde "ilmi" nitelikler taşıdığını ve "exact" ilimler çerçevesinde ve sosyal bilimler alanında kültür arttırıcı özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. İşaret edilen ve bu diğer ilim, felsefe ve kültür konuları, herkesin genel öğrenim ve eğitiminde esasen var olması gerekli çerçeve, derece ve seviyede tetkik konusu roman'da kullanıldığı görülmektedir. Özellikle üzerinde çeşitli teorilerin de halen

dünyamızda karşılıklı olarak üretilmekte olduğu kainatın fizik yapısı, yaratılış, tabiat kanunlarının varlığı v.s. gibi ilmi görüş ve teorileri, roman içinde istediği gibi ve işine geldiği miktarda (özellikle 188. sahifeye kadar sürdürülen kısımlarda) ve sonra gelen sahifelerde ise çokca tekrarlar halinde yazar kullanmakta olup, varmak istediği sonuçlara dair okuyucuyu bu kısımlarda tek taraflı bir biçimde zihnen şartlandırmaya ve bir hazırlığa tabi tutmaya çalışmaktadır. Özellikle teoloji konularının işlendiği sahife ve satırlarda yazar, son derece tek taraflı ve ilmiyetten uzak görüşler çerçevesi içine okuyucuyu adeta hapsetmektedir.

Genel olarak söylemek gerekirse tetkik altına aldığımız bu "tez roman"da yazar Ergüven, insana has kültür tarihinde Batı Rönesans hareketinin evveline raslayan ve umumiyetle Hıristiyan Kiliselerinin inanış, fikir ve düşüncelerinin tesiri altında Karanlık Çağ olarak olmuş kültür devresine, Rönesans Yazarları, düşünürleri ve ilim adamlarının yönelttiği tenkid, red ve bağımsız görüşleri benimsemek suretiyle Anadolu Türk toplumunun inanış, düşünce, gelenek ve yaşayış biçimlerine yüklenmekte ve bunlara yönelttiği tenkid, red ve genellikle ilmiyetten yoksun serbest düşünce ve görüşleriyle kendine göre halkımızı AYDINLATMA'ya ve UYARMA'ya çabalamaktadır.

Gerçekten de 1789 Fransız Büyük İhtilal hareketinden sonra Batı'da Rönesans hareketinin bir meyvesi olan "Aydınlanma Fikir ve Düşünce cereyanı"nın doğurduğu Rasyonalizm, Materyalizm ve Pozitivizm'e dayalı görüşleri benimsemek suretiyle yazar, günümüz Anadolu Türk halkına telkinlerde bulunmakta, yaptığı tenkid ve uyarılarla, içinde bulunduğu inanış, yaşayış ve geleneklerden halkı koparıp kendisinin de bağlı

bulduğu anlaşılın "us" a ve "doğa" ya dayalı inanış düşünce ve görüşlere insanımızı bir roman uslubu içinde yaklaştırmaya çalışmaktadır.

Bilindiği gibi, özellikle 1789'dan sonra Batı'da iyice yoğunluk kazanan felsefi cereyanlardan Rasyonalizm, Semavi dinlerin temeli olan Allah inancı, peygamberlik mefhumu ve vahiy gibi fizik ötesi kültürel yapıyı inkar eder ve "bilgi kaynağı" olarak sadece ve sadece insana has akli (us'u) temel olarak ele alır, buna göre tabiat (doğa) ve akıl (us), birlikte ve belli esaslara sahip bir ilişki içinde, insanı bir "Aydınlanma" vasatına sürükler, fizik ötesi (metafizik) kaynaklı bir "bilgi kaynağı" bu felsefi cereyanda red ve inkar olunur.

Sonuç olarak da Materyalizm ve Pozitivizm'e dayalı bu düşünce biçimi, dini ve vahy'i inkar ederek "Ateizm" e ulaşır.

Özellikle 18 ve 19. Asırlarda oluşup gelişen bu Ateistik düşünce ve inanışları benimsemiş ve savunuculuğunu yapan felsefi akımlar, 19 ve 20. asırlarda "DEİZM" adı verilen, "akl'ın tanrısı inancı" diyebileceğimiz bir sonuca ulaşmış bulunmaktadır. Bu felsefi cereyanda, "Aydınlanma Çağı"na has fikir, düşünce ve prensipler, teoloji'ye (ilâhiyat'a) uygulanmaktadır ki bunda ana fikir özetle:

1. Tanrı-insan-evren arasında dinlerin öngördüğü bağlar red ve inkar edilir.
2. Semavi Kutsal Kitaplar red ve inkar edilir.
3. Tanrı'nın evreni her nasılsa yarattığı ve evrendeki olayları bundan böyle kendi haline bıraktığı savunulur.
4. Tanrı, insan'a, Peygamberler aracılığıyla da olsa, vahiy biçiminde herhangi bir "bilgi" göndermez (vahiy ve peygamberlik red ve in-

kar edilir).

Şurası da bir gerçektir ki yukarıda özetle açıkladığımız "Deizm" in savunduğu sonuçlardan tatmin olmayan düşünürler, günümüzde "Ateizm" inanışında toparlanmış bulunmaktadır ki onlara göre "evren" i açıklamak için Tanrı inancına insanın herhangi bir ihtiyacı bulunmamaktadır.

İşte yazar Abdullah Rıza Ergüven yukarıda yaptığımız açıklamalar çerçevesinde, inanış, görüş, gözlem ve düşüncelerini günümüze de dünyada sürdürülen bu felsefi cereyanlara oturtmakta ve roman kahramanları olan İdris, Esmâ, Yunus, İbrahim, Zekeriyâ v.s. kimselelerin aracılığıyla okurların takdir ve anlayışlarına sunmakta ve böylece kendine göre telkin ve uyarılarını gerçekleştirmek istemektedir; bu maksat ve gayesine bakarak eserin "tez roman" nitelikleri taşıdığı kanaatine varılabilir ki uslub, estetik ve edebi san'atlar yönüyle bakıldığında elimizdeki bu edebiyat ürününün bir san'at değeri taşıdığını kolaylıkla söylememiz mümkün görülmemektedir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız ve yazar A. R. Ergüven tarafından da benimsendiği anlaşılın felsefi görüşlerin bir roman içinde çeşitli dialoglar halinde işlendiği sahifeler, (bkz. s. 5-118. 198-199), her ne kadar büyük bir çoğunlukla bir felsefi tezin hikâye ve anekdot uslubu içinde işlendiği ve savunulduğu kısımlar gibi kabul edilebilirse de, (XI) kısım'dan başlayarak sona kadar sürdürülen sahifeler, Musevîlik, Hıristiyanlık gibi çeşitli Semavi dinler ve ağırlıklı İslam dininin Allah inanç ve akidesi ile peygamberine, Müslümanların vahiy kaynaklı olduğuna inandıkları Kur'anı Kerim'e ve İslami ibadet ve uygulamalarına dair saldırı, tezyif, küçümseme, kınama, alaya alma ve hatta yer yer aşağılama ve hakarete

kadar varan ifadelerle bezeli bulunduğu gözlemlenmektedir. Az ileride örnekleriyle belirteceğimiz bu ifade uslubuyla yazar Ergüven, "fikir, ifade ve düşünce hürriyeti" sınırlarını aşmakta, "din ve vicdan hürriyeti" alanında mütecaviz ve saldırgan bir tavır ve üslub içine girmektedir. Bu arada belirtmeliyiz ki yazar Ergüven, az önce açıkladığımız edebi san'atlarda aranan **estetik dışı** ve hatta "tez roman" özellikleri **dışı**, umumiyetle din ve özellikle İslâma ve Müslümanlara yönelttiği saldırı ve tahkir niteliklerini taşıyan ifade ve üslubunu, eserindeki açıklamalarından benimseydiğini ve savunduğunu anladığımız felsefi görüş ve düşüncelerden ateizm, deizm ve pozitivizm ölçülerine bağlı kalarak, genel olarak, "din"e ve yine özellikle Musevilik ve İsevilik'e de sirayet ettirebilmekte olduğu müşahede olunmaktadır.

Pek tabiidir ki yazar, A. R. Ergüven, dialog veya çok kişiler arası münakaşalar biçiminde geliştirdiği bütün bu açıklamalarını, tek taraflı görüşlere dayandırmakta ve ilmi hiçbir kritere, kaynağa veya görüşe yer vermeyerek yanlı olarak işlemektedir; o böylece, bağlı bulunduğu felsefi görüşleri sadece "tez roman" çerçevesinde savunan bir yazar olarak kalmamakta, aynı zamanda saldırı hedefi olarak gösterdiği Semavi Dinler'i (Musevi'lik, Hıristiyanlık ve İslam) ve genellikle din'i ve dini düşünceyi tamamen serbest ve hiç bir bilimsellik, hukukilik ve hoşgörü sınırı tanımaksızın bir hedef tahtası olarak ele almakta bazı gerçekleri çarpıtma, saptırma, kışkırtma üslubu içinde okuyucuları dinden uzaklaştırma, soğutma ve dine ve hatta diyebiliriz ki hangi dinden olursa olsun dindar halk kesimlerini hasım hale getirme yolunda telkin altına almaya çabalamaktadır. Yazar'a göre dini düşünce ve inançlar **karanlık**, akla ve

doğa anlayışına dayalı düşünce ve dini red ve inkar **aydınlık** düşüncelerdir (s. 34,37). Yazar A. R. Ergüven'e göre dini düşünceler, inanışlar "çölde görülen hayaller", "ilkel düşünceler" (s. 35), "çöl sayıklamaları", (s. 26) dini prensip ve ibadetler, "çöl yaşamının ıskellikleri" (s. 41), "sayıklamalı boş inançlar"dan ibarettir (s. 43). Genellikle roman kahramanı İdris'in ağzından dökülen ifadelerle bakacak olursak, Tanrı'ya ulaşmanın yolu us'un kullanılmasıyla mümkündür ve Tanrı insanın içindedir (s. 38), "Tanrı veya Tanrıları insan yaratmıştır" (s. 12,37-38, 70, 75-76, 121 v.d.). Ona göre, tarih boyu Resuller de böyle yapmış us'larını kullanarak Tanrı'yı "yaratıcı" olarak bulmuşlardır. Halbuki yaratıcı, ona göre, tabiat-ana'dır, ve varlık aleminin insanın us'undan ibarettir (mukayese ediniz: s. 11, 17, 30, 31-33, 37-40 v.s.).

Muhakkak ki, Birleşmiş Milletler Anayasası, (1944) İnsan Hakları Beyannamesi (1948), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (1953) ve bununla ilgili protokoller, Helsinki Nihai Senedi (1975), Paris Şartı (1990) gibi çoğu milletlerarası anlaşmalara dayalı olarak Türkiyemiz Anayasası ile sair mevzuatımız arasına girmiş ve halen de yürürlükte bulunan temel hak ve hürriyetleri içeren ve düzenleyen yürürlükteki mevzuatımız çerçevesinde, bir roman yazarı veya düşünür, tercihan bağlı bulunduğu felsefi, fikri veya dini görüşlerini sözle veya yazı ile savunma, açıklama ve ifade hürriyetine sahiptir. Ancak bu "hak ve hürriyetler" ona, kendi gibi düşünmeyen, aynı fikri ve inancı paylaşmayan, mukaabil görüşlere bağlı ve bu görüşleri savunan kimseler (bi-reyler) ile karşı görüşlere, inanışlara veya dini yaşayış sistemlerine hakaret, alaya alma, kınama, tezyif ve tahkir serbestisini vermemektedir. Şurası da muhakkaktır ki belli temel hak ve hürriyetler, kamu dü-

zenine aykırı biçimde ve bu düzeni bozacak şekilde kullanılamaz; tabii ve vazgeçilmez sınırlamalardan biri budur. Nitekim yukarıda saydığımız ve çoğu Anayasamız metnine ve sair mevzuatımıza katılmış meri uluslararası anlaşmalarda belirtilen temel hak ve hürriyetler ile özellikle, bu temel hürriyetlerden din ve vicdan hürriyeti ile düşünce ve ifade hürriyetinin karşılıklı sınırlarını gösteren ve bu hürriyetleri Devlet himaye ve koruması altında tutan TCK. 175. maddesi, ele aldığı konuda kanuni bir düzenleme getirmiş ve aykırı hareket, söz ve yayınları da belli bir müeyyide altına almış bulunmaktadır. Gerçekten de Türk Ceza Kanununun 175. maddesinde:

"Allah'a, Dinlerden herhangi birine, bu dinlerin peygamberlerine, Kutsal Kitaplarına ve Mezheplerine hakaret etme",

"Dini inançları, dinin emirlerini yerine getirmesi veya dinin yasaklarından kaçınmasından dolayı herhangi bir din mensubunu kınama, tezyif ve tahkir etme, alaya alma"

yasaklanmış ve suçun teşekkülü halinde bu fiil veya söz belli bir cezai müeyyideye bağlanmıştır.

Kanaatimizce şurası da göz önünde bulundurulmalıdır ki, edebi san'at alanlarından biri sayılan "roman" türünün ne biçim ne üslûpta olursa olsun bir san'at tezahürü olması dolayısıyla Türk Ceza Kanunu açısından hiçbir sınırlamaya tabi olamayacağını ve san'at özgürlüğünün, temelini anayasamızda bulan bir sınırsızlık ayrıcalığına sahip bulunduğunu da söylememiz mümkün değildir. Aksi halde san'at dallarından biri alet edilmek suretiyle, mevzuatımızda yerini bulan temel hak ve hürriyetlere saldırı haklı görülmüş olacak ve farklı inanış ve düşüncelere sahip insanlar veya zümreler, birbirleriyle devamlı çatışma haline gire-

rek demokratik, hürriyetçi, çoğulcu ve liberal prensipleri benimsemiş toplumumuzu ayakta ve dayanışma halinde tutan temel öğe'ler (unsurlar ve prensipler) ihlâl edilecek ve bir toplumsal kaos hatta yer yer çatışmalar ortaya çıkabilecektir.

#### TETKİK ALTINDAKİ ESER METNİNİN BAZI ÖRNEKLEMELER:

Roman yazarı Abdullah Rıza Ergüven, eserinin muhtelif sahifelerinde yer verdiği fikir, görüş, ifade ve sözlerinde 1982 Anayasamız da dahil bir bütün halinde yürürlükteki mevzuatımızda yasaklanmış bazı maddi ve manevi suç unsurlarını oluşturacak biçimde bir yayın gerçekleştirdiği söylenebilir; şöyle ki:

Dini ve dindar bireyleri, Tanrı inancını tezyife, tahkire varan ve bazı gerçekleri saptıran serbest yorumlar:

"... öyle olduğuna inanılan **masalları**..." (s. 14)

"Tanrıların da yanışı var demek. Onlar da yanışa saplanıyor..."

Bu konuşmalar değil bir tanrıdan, insanın kafasından çıkma!" (s. 14)

"... Tanrı yanış yapmaz, yapmalı **amma yapıyor işte!**" (s. 15)

"Bu göğ fırtınası **düşler** ne zaman kesilecek? Ne zaman sona erecek bu **yalan yağmurları**?..." (s. 18)

"Öyle ki, tanrıdan **geldiği söylenen**, kutsal sözler diye yazılan buyruklar tarihin her döneminde görülmemiş suçlar işlenmesine kaynak oldu. Kutsal diye bilinen dinler, inançlar **insan öldürmeyi her şeye yeğ tutuyordu**..." (s. 20)

"... Yaşamımızı altüst ediyor ödünç inançlar! Eski bir dönemin, başka bir oymağın **düşlemi sayıklamaları**..." (s. 21)

"... O zaman işte usunun çağrılarına uymaya, **sayıklamalı düşlere**, bütün içtenliğimle..." (s. 23)

"Bir kaygı oldu yaratı. **Tanrılar**

yaratıldı, yaratan insandı..." (s. 24)

"... **İpe sapa gelmez buyrukların** hangisi merhem oldu yarana... Dikenli bir tel gibi geçirildi boğazına **çöl sayıklamaları!**" (s. 26)

"... Uzaktan uzağa cennet şenlikleriyle **kandırılıp cehennem işkenceleriyle yıkıldık**..." (s. 26)

"... Doğru, gerçek diye bildikleri de; **gökten inmeli düşlemlere, sayıklamalara** değil..." (s. 29)

"... Bu tanrıçileri neyi getirdiler bir Tanrı'dan? **Hangi onurlu armağanı sundular** insanlara..." (s. 30)

(Bazı hadisleri kasederek):

"**Çöl sıcaklığıyla başa vuran**, üşengen bir günün ilkel düşünceleleri..." (s. 35)

"... Herşeyi bilen, her şeyin üstesinden gelebilen güçlü, yaratıcı bir Tanrı nasıl olur da kadını hem pis, hem de eksik yaratır? Buna, düşünen insan değil, yalnız, **yerde sürünen solucanlar bile inanmaz**" (s. 35)

"... Düşünebiliyor musunuz? Temelde **bütün inançlar, dinler bir oyunla sahneye kondu**. Oyuncular birbirinden habersiz, neyin ne olduğunu bilmeden **oynadılar oyunlarını**. Bu kör gidişin ardına düştü herkes. Kendisine simgesel olarak bağlanan **imgetanrı sahneye çıkarılmadı**. Perde arkasından konuşturuldu hep. İnsanlar da **savrılı düşlemsel tasarımların** boyun eğicileri oldu. **Aslı astarı olmayan ipe sapa gelmez öykülerle** yıkandı kafalar" (s. 37)

"... Niye **tesbih çekip duruyorlar üşengen üşengen?**..." (s. 37)

"... Yüzlerce yüzlerce yıl önce tanrı buyrukları diye yayılan ve bunların tanrıdan geldiklerini söyleyenler gibi **dipsiz "tanrı buyrukları" düzenlemedik** hiçbir zaman (s. 39).

"Kadının **sokağa çıkmasını yasaklayan**, onu kapatıp "ucube"ye çeviren **1400 yıl önceki çöl yaşamı-**

**nın ilkel erkek toplumu! Düşlemler, sayıklamalarla** birlikte bilgisizlikler de araya sokuluyor. Bir örnek vermek gerekirse, **tanrı elçisi değil yalnız, Tanrı'nın kendisi de coğrafya bilmiyor**. Örneğin oruç tutma süresi (bir ay, tanağarımından günbatımına) uymuyor hiçbir gerçeğe: Grönland'da güneş üç ay batmıyor. Daha kuzeyde altı ay gece güneşi egemen oluyor" (s. 41)

(**Bilirkişi S. Tuğ'un notu:** Bazı hadislerle bakacak olursak bizzat İslâm Peygamberi Muhammed Mustafa ve arkadaşları, güneşin 1 yıl, 1 ay, 1 hafta batmaması durumunda oruçlarını "hesaplamak", "takdir etmek" suretiyle tutacaklarını ve keza namazlarını da buna göre kılaçlarını biliyorlardı. Ayrıca Klasik İslâm Çağı coğrafyacısı ve yerbilimcisi Birüni, el-Cemahir, (s. 167) adlı eserinde yeryüzünün kuzeyinde istisnai bölgelerin bulunduğunu ispat da ediyordu. Keza Osmanlı Devri alimlerinden Katip Çelebi eserinde (**bakınız:** İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi (İ.Ü.) İstanbul) bunu ispatlıyor ve Kazan Şeyhulislamılarından Musa Carullah kendi yaşadığı bu istisnai coğrafi bölgelerde orucun nasıl tutulacağını yazılı bir fetva'ya da bağlamış bulunuyordu. Ayrıca günümüzde İslâmı tanıtıcı el kitaplarında bile konu tarihi, coğrafi ve dini yönden açıklanmış bulunuyor. (**Bakınız:** Prof. Dr. Hamidullah, **İslama Giriş**, İstanbul 1973, s. 103 ve keza **İslâm Peygamberi** İstanbul 1991, paragraf: 1305, 1306 ve 1307. Bu ve diğer diğer sahifelerdeki İslâm teolojisi ile ilgili diğer birçok değerlendirmelerinde yazar A. R. Ergüven'in ilâhiyat alanında ne kadar az yetişmiş olduğu gün ışığına çıkmaktadır; yahut kasda dayalı olarak saptırma gayesi güttüğü sezilenmektedir. İslâm ilâhiyatı ile ilgili bu gibi hususlar ayrı ve muassal bir rapor tanzimini gerektirebileceğinden bu örnekler ile iktifa



edilmiştir.)

"... Çöreklenmiş, donmuş, kalıplaşmış boş sözler..." (s. 43)

"... Sayıklamalı boş inançlardan sıyrılıp..." (s. 43)

"... Doğa yasaları!

- Peki, bu doğa yasaları "Tanrı" olamaz mı?

- O zaman din sözcülerinin önümüze sürdüğü tanrıları yadsımak gerekir.

Gerçekte bu imgetanrılar, onların "olur"larıyla onaylanmıştır" (s. 46).

"... yanılmalı tanrıya yöneltilen dilekler, istekler, yalvarılar hiçbir zaman gerçekleşmez. Düşlemli tanrılara dayanılarak üretilen evliyalar kadın evliyaları da öyle!..." (s. 46).

"Çöl atılımları birtek kişinin düşlemli seğrimelerine bağlı olarak yayıldı." (s. 52)

"... Dahası, din sözcülerinin (Bilirkişi: S. Tuğ'un Notu: Çoğunlukla peygamberleri kastediyor) betiklerinde bize Tanrı diye tanıtılan, salık verilen iyicil, herşeyi bilen tanrının iyiliği şöyle dursun, hiçbirşey bilmediği de besbelli. Bir oranlama yapılırsa, ilkokul çağındaki on yaşında bir çocuğun düzeyinde bile değil bu tanrı..." (s. 55)

"... Tanrı mı? Hepimizde! Sende, bende, onda. İnsan var, o da var. İnsan yok, o da yok! Yaratan biz. Çünkü o bizim düşüncemizde..." (s. 70)

"... Usum beni bilgiye, bilgi beni doğaya götürdü. Bilginin kaynağını doğada buldum..." (s. 79)

"... Tanrı, Muhammed'e istediği kadınla yatması için melek gönderdi de..." (s. 81).

\* "İmamları düşünceden, düşünme yeteneğinden soyutlayan, onları birer ot yığını durumuna sokan..." (s. 90).

"Tanrı, din, dinsel inançlar bir süre oyalanmaya, kendimizi avundurup aldatmaya yardım eden insanlığın buluşu yakıştırması..." (s. 121)

"... Vahiylere de esrimeli söylentiler..." (s. 123)

"Din mi? İnsan kafasındaki tasarımların avuntulu düşlem oyunu" (s. 124).

"... Bilimciler, ozanlar, sanatçılar boş inançlarla halkı oyalayan din sözcülerinden çok daha onurlu kişiler..." (s. 175)

"... Bir güneş tapınağı olarak yapılmış olan Kabe'de hacılar gerçekte Güneş Tanrı'ya tapınmış olurlar. İşin içyüzü bu!" (s. 188).

"Hacılar her yıl, ne bilincine, ne de ayırımına varmadan Kabe'nin çevresinde dönüp dururlar. Hiçbir anlamı yok bunun! Bu çemberimsi dönüş gerçekte Güneş tanrıyla ilgili. Bu da insanlığın ilk çağlarından kalma! Nitekim Kabe'nin çevresinde dönüp dolaşma güneşin yuvarlaklığını simgeler. İlk çağlardaki bu anlamlı durum İslamlağa aktarılarak tümünden anlamsızlaşır!" (s. 188)

"Yalnız bu mu? Bir çeşit yere kapanma olan secde de öyle! İlk çağların Güneş tapımından aktarılan İslamlağa! Ezan da, namaz da, oruç da, abdest alma da Güneş tapma kökenli! Azteklerde Güneş tapımına halkın gelmeleri için tepeden bağırılırdı. Ezan da böyle bir bağırıtı! Aztekler tapınmadan önce göle gidip ellerini, ayaklarını yıkarlar!..." (s. 188)

"İyi bir cin doktoruymuş Muhammed! Öyle diyorlar. Epey zordan kurtarmış cini yaratmış olduğuna pişman olan tanrıyı. Yaratmış ama, tanrının da başına bela kesilmiş bu cinler. Usa gelmedik ne mene tanrıysa!..." (s. 196)

(İbrahim peygamberin "kurban" kıssası değerlendirilerek)

"Bir uydurma olduğu besbelli bu anlatılanların... Tanrı bir sadist mi... Demek peygamber İbrahimin tanrısı da Muhammed'in tanrısı gibi kıyıcı!" (s. 197)

" Bir başka uyduru! Ka'be ilk evmiş! Buna günümüzün ilkokul çocukları güler. Kazibilimcilerin Çatalhöyük'te bulguladıkları, yaklaşık on bin yıl önceki evler ne?" (s. 197) (Bilirkişi S. Tuğ'un notu: "Beytullah" (Allah'ın Evi) adı ile de anılan Ka'be'nin, Vahdaniyet inancına bağlı ilk ev (yani mabed) olduğu Klasik Tefsir kitaplarında savunulmaktadır. Ergüven, "mesken" ile "mabed"i birbirine karıştırmaktır).

"Görüyorsunuz! Muhammed'in işi gücü kan dökmek, adam öldürmek, yoketmek" (s. 199)

"... Öldüre öldüre doymuyor, bu nasıl tanrıysa!" (s. 204).

(Dinine bağlı müslümanlar ve din kastedilerek)"... Atların, eşeklerin, kurbağaların böylesi gülünç düşlemleri yok!" (s. 225).

Bilirkişi sıfatıyla yukarıda ancak bir kısmını ve önemli bulduğumuz örneklerini sıraladığımız eser metninden çıkarılmış, umumiyetle "ilâhiyat" veya İslâm ilâhiyatı ile ilgili herhangi bir mesnede dayalı olmayan örnek niteliğindeki pasajlarda da görüldüğü üzere, genellikle dine ve dini düşünceye, özellikle İslâm dinine, ve bu dinin mensubu Müslümanlara yönlendirilmiş Allah, dine, peygamber'e, Kutsal Kitap Kur'anı Kerim ve sair Kutsal Kitaplara, dindarların dini inançları ile dinin emirlerini yerine getirmesi ve dinin yasaklarından kaçınması dolayısıyla dindarı kınayan, tezyif, tahkir edip alaya alan ifade ve tümcelerden ayrı, eserin çeşitli sahifelerinde işlenen ve karşıt görüşlere hiç bir hayat hakkı tanımayıp yanlılık mahiyeti taşıyan yazar Abdullah Rıza Ergüven'in savunduğu görüş ve düşüncelerinin alt yapısını belirtmek bakımından aş-

ğıda sahife sayıları gösterilmiş kısımların da önem taşıdığını mütalea etmekteyiz:

1. Eserin tamamında sadece İslâm dini ve Müslümanların değil, Musevilik ve Hıristiyanlık'ın da tahkir edilip, mensuplarının kınandığı, tezyif ve tahkir edildiği ve alaya alındığı sayfeler:

s. 179, 186-187, 193.

2. Yazarın deyimiyle Nurcular, Ticaniler, Mehdiciler, Süleymancılar vesair dindar zümrelerin adı altına sığınarak halkımızın Müslüman kesimine ve bununla da kalmıyarak, T.C. Hükümetlerinin, Üniversite Mensuplarının, Güvenlik kuvvetlerinin manevi şahsiyetine, vazife ve tutumları dolayısıyla dil uzatan ifadelerin yer aldığı sayfeler:

s. 131, 134, 160-170, 182, 185, 200-203, 207, 210, 212, 220, 221-222, 223, 236-239

3. İslâm tarihi, felsefesi, fizik, matematik bilimler, orientalizmin Batı'da geliştirdiği bulgular, İslâm teolojisi ile ilgili hadisler, ayetler, İslâm düşünürlerinin savunduğu bazı görüşlerin saptırılıp, çarpıtılıp, tek taraflı olarak kendi romanında okuyucuya belli maksatlarla hatta Müslümanların belli bir kesimini kışkırtma diyebileceğimiz bir biçimde sunulduğu sayfeler:

s. 56, 60-62, 74-76, 102-103, 126, 128, 130-131, 138, 142-159, 166-167, 183, 187-188, 192-193, 195-197, 198-199, 208, 211-220, 224-225

4. Materyalist dialektiğin savunulup kullanıldığı sayfeler;

s. 46, 50, 80-82, 93-95, 163, 170-171.

#### SONUÇ:

Yukarıda tetkike tabi tuttuğumuz eser metninden sahife sayılarına işaret etmek suretiyle yapmış olduğumuz alıntılar ile raporun baş kısmında açıkladığımız, yazar Abdul-

lah Rıza Ergüven'in eserinde işlediği ve romanını "tez roman" türü vasıflarını kazandırdığı kanaat getirdiğimiz felsefi görüş ve unsurlar, Türkiyemizde yürürlükte bulunan her nevi hukuki mevzuatımızın dayalı bulunduğu "temel hak ve hürriyetler" ve Türk Ceza Kanunumuz ile özellikle bu kanunun 175. maddesi ile çatışır ve çelişir bir durum arzettiğini söylememiz mümkündür görülmektedir.

Uluslararası anlaşmalarla çoğu mevzuatımız arasına katılmış bu "temel hak ve hürriyetler"den olan "Fikir ve ifade hürriyeti" her ne kadar, her çeşit felsefi, toplumsal ve sosyo-psikolojik v.b. konularda düşünce açıklamak ve yaymak haklarını Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına bahşederse de yine aynı temel hürriyet ve haklardan olan "din ve vicdan hürriyeti"ne saldırı, tecavüz ve bu hak ve hürriyeti ortadan kaldıracı, yok edici bir hakkı ve düşünceyi savunmayı kimseye vermediği de muhakkaktır. Bu mantık ve muhakeme çerçevesi içinde kesin olarak ifade edebiliriz ki, temel hak ve hürriyetler Türkiyemizde kamu düzenine aykırı ve bu düzeni bozacak biçimde kullanılamayacaktır.

Yukarıda açıkladığımız bütün bu özelliklerinden ayrı, Ergüven'in eserinde, "din ve vicdan hürriyeti" ne dayalı olarak Allaha inanma, dinin gereklerine göre yaşama, topluca veya ferden dinin icablarını yerine getirmenin saygıyla karşılanabilecek makbul, müteber ve normal bir hak ve hürriyet olduğunu belirten ve hoşgörü taşıyan bir tek satıra dahi raslanmadığı gibi, raporda yapılan tahlillerden de anlaşılacağı üzere, T.C.K. 175. maddede yer alan Allah'a, dine, peygamberlere ve dince mukaddes sayılan Kitaplara tecavüzü, hakaret etmeyi önleyici, din mensuplarının dini inançlarını, dinin emirlerini yerine getirme yahut yasaklarından

kaçınması dolayısıyla dindarı kınama, tezyif ve tahkir etmeyi ve alaya almayı yasaklayan hükümlerine zıt ve ters düşen düşünce, ifade ve tümcelere bol miktarda raslanmakta, hatta Türkiyemizin vazgeçilmez müesseselerinden sayılması gerekli, Hükümet müessesesini ve üyelerini, üniversite mensuplarını ve güvenlik kuvvetlerini küçültücü, aşağılayıcı Devlet-millet bütünlüğünü sarsıcı, karşılıklı görev duygularını vatandaş yönünden zayıflatan ifade ve beyanlara da çokca raslanmaktadır. Toplumumuzca benimsenmiş temel hak ve hürriyetlerimiz, ne sadece bir fert için ve ne de sadece belli bir fikir ve inanış zümresi için imtiyazlı ve ayrıcalıklı olarak hukuk mevzuatımıza katılmıştır. Aksine bu her bir fert ve her bir inanış, düşünce sistemi ve zümresi için seyyânen eşit ve hakaniyetnifet esasları çerçevesinde uygulanma durumuna sahiptir; buna aykırı tutum, davranış, söz ve yayınlar, hürriyetçi, demokratik, çoğulcu, liberal yapıya sahip hukuk sistemimize hiç şüphesiz aykırı düşmekte ve özellikle de T.C.K. 175. maddede yer verilmiş suç unsurlarını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, raporumda belirttiğimiz pek çok ifadenin, T.C.K.'nin 175. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurunu oluşturduğu, kitabın geneli ile ilgili tahlil ve tesbitlerimiz de suçun manevi unsurunun mevcut olduğu (ki özellikle kitaba "Yasak Tümceler" adının verilmiş olması da buna açık bir kanıt teşkil etmektedir) kanaatine beni ulaştırmış bulunmaktadır. Bilirkişi sıfatıyla vardığım bu sonuçları arzeder, takdirin sayın makamınıza ait olduğunu hürmetle rimle belirtmek isterim. 25.02.1994

**Prof. Dr. Salih Tuğ**

M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dekanı  
İslâm Hukuku Anabilim Dalı Bşk.  
(İstanbul Barosu eski avukatlarından)

## "EDEBİYAT TAVUĞU" NUN "EKONOMİ YUMURTASI"

Üstün Akmen

Geriye bakıyor ve görüyoruz ki, Cumhuriyet öncesini bir kenara bırakırsak ekonominin ilk sillesini İkinci Dünya Savaşı yıllarında yemişiz. Sosyo-ekonomik gelişmişlik ve kültürel kalkınma seviyesinin yeterli olmadığı, iyi organize olmamış, toplumsal dayanışma ve bilinci zayıf ülkemiz, 1958'lere kadar olan yıllarda; 1971 ilâ 1974 arasında, ama özellikle 1977'lerden bugünlere ekonomik silleleri, tokatları yiye yiye, düşe kalka gelmiş.

*Ekonomi, kriz dönemlerinde ya da kötü yönetildiğinde servet ve gelir dağılımını değiştiren bir kimliğe bürünüyor.*

### Ekonominin Tanımı Yok, Tanımları Var

Ekonominin o denli çok tanımı var ki! Nereden başlasak, bilemiyorum. Örneğin Jean-Baptiste Say, ekonominin hedefini servetlerin nasıl doğduğunu, tedavül ettiğini, dağıldığını ve tüketildiğini araştırmak olarak gösteriyor. Frederic Garver: "Ekonomi, insan faaliyetini bedeli fiyat olarak ödenen değiş tokuş-

lar yönünden inceleyen bilimdir" diyor. Philip Hery Wicksteed'e göre ekonomi, kişi/aile/firma ya da devlet düzeyinde, kaynakların yönetimine ait genel ilkeleri inceliyor. Alfred Marshall, ekonominin konusunun, maddi refah koşullarına erişmek amacıyla iş hayatında kişilerin, giderek toplumun davranışlarını incelemek olduğu savında. "Çeşitli alternatiflere kullanılabilecek sınırlı olanaklar ile tatmin edilmek istenilen gereksinimler arasındaki ilişkilidir" diyor Lionel Robbins.

### Edebiyatın Tanımı Var mı?

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak elbette mümkün. İnsanın ve toplumun gereksinimi olan maddelerin üretim, tüketim ve bölüşümüyle ilgili etkinlikler olarak kısıtlanabilecek ekonominin tanımı, işte böylesine sağa sola, yukarı ya da aşağıya çekilebilecek esneklikte. Ya edebiyat... Edebiyat genel olarak: "Düşünce, duygu, olay ve imgeleri güzel ve etkili bir biçimde anlatan söz sanatı" olarak tanımlanmakta.

### Gerçeği Yansıtmak

Kabul etmek gerekir ve "tecrübe ile sabittir ki" ekonomi, kriz dönemlerinde ya da kötü yönetildiğinde servet ve gelir dağılımını değiştiren bir kimliğe bürünüyor. Kriz döneminde haklı bir neden olmaksızın refah ve varlık, bir sosyal tabakadan diğerine geçiyorsa, insanların refahını aldıkları payı değiştirmesiyle de sosyal bünyede tepkiler oluşuyor. Böyle bir ortamın oluştuğu her dönemde, edebiyatın dünyaya tutulmuş bir ayna olduğunu savunanlar çıkabiliyor ortaya: "Edebiyat topluma gerçeği yansıtır, dolayısıyla da insanı, yaşamı açıklar" diyorlar. Ve esasında doğru söylüyorlar.

### İnsanları Eğitmek

O sırada ekonomik krizi yaşayan büyük kentlerde tele kızlara, tence-resini yeni ocağa vurmuş başı bağı kadınlarımız da karışmaktadır. Tüketime alıştırmış insanlar faiz hasılası ve diğer sabit gelirlerle yaşayamaz hale gelmekte, ulusal karakter kökünden sallanırken, hem manevi, hem ahlaki değerler alabildiğine küçümsenmektedir. Travestiler kentin göbeğinde kadınlığa öykünmekte; estetik ameliyat geçirmiş, silikon göğüslü transseksüeller caddeleri mesken tutmaktadır. Hırsızlık ve öfke krizleri olağan

*Tüketime alıştırmış insanlar faiz hasılası ve diğer sabit gelirlerle yaşayamaz hale gelmekte, ulusal karakter kökiinden sallanırken, hem manevi, hem ahlaki değerler alabildiğine küçümsenmektedir.*

"vukuat"lardan sayılırken, lezbiyenliğin nimetleri, jigololuğun erdemleri toplumun her kesiminde tartışılır hale gelmiştir. Edebiyat adamı aynı toplumun içinde yaşamakta, güzel, estetik değer gibi olguların içinde olduğunu bile bile: "Gerçeği yansıtmakla yetinmeyip, toplumsal ya da siyasal açıdan insanları eğitmeli, bilinçlendirmeliyim" demektedir. Ve elbette doğru düşünmektedir.

### Fakirliğe Çağrı

Oysa ekonomi çok güçlüdür. Edebiyatçılığı ikincil iş olarak yapan edebiyat adamının yaşadığı ülkede, nüfus artışının ve istihdam prob-

lemlerinin üretimin sınırsız artışını gerektirdiği gözardına atılmaktadır. Toplumun belli kesimleri gibi edebiyat adamının da ezilmesi kaçınılmaz bir sondur. Ekonominin formülü, üretimi artırarak arz-talep bilançosunu oluşturmakken; tüketimi kısırarak, üretimi azaltıp arz-talep dengesini dengesizleştiren dengesizler, yani fakirliğe, yokluğa, yoksulluğa, sosyal çöküntüye inatla çığırtgan çıkaranların edebiyatçıyı da dolaylı olarak susturmaları "mukadder" değil midir?

### Kiralık Aşk Sektörü Önde Gidiyor

Bugün kredi faizleri dudaklarda uçuklar oluştururken, satış rahatlığı kaybolmuş iç piyasa finansman dar boğazında boğazlanmaktadır. Spekülasyon humması toplumun omuzlarında onulmaz yaralar açmaya hazırdır. Boşanma ve suç istatistikleri yükselmekte gevşeyen aile bağlarının vidaları sıkılamamakta, kiralık aşk sektöründe orospu istihdamı artmaktadır.

Bu "ahval ve şerait" içinde edebiyatın estetik zevk vermesi zordur. Gazete, kitap, kültür, sanat gibi araçlar yerine barlarda, pahalı diskoteklerde kişilik arayan doyumsuz gençlik ve onların anaları ile babaları üzerinde estetik yaşantı uyandırmak da zordur. Kitabı satmayan edebiyat adamının sanat değeri taşıyan yapıt üretmesi ise pek zordur.

Toplumun sanat üzerindeki etkisi, bugüne değin hep akım olarak ortaya çıkmıştır. Coşumculuğu, gerçekçiliği, simgeciliği, dışavurumculuğu, gerçeküstücülüğü, gelecekçiliği, doğalcılığı yumurtlayan "edebiyat tavuğu" nun, ekonomik kriz ortamında hatır için "ekonomi" yumurtlaması çok ama çok zordur.■

## NE EKONOMİ DIŞINDA AMA NE DE EDEBİYATSIZ...

Tuncay Artun \*

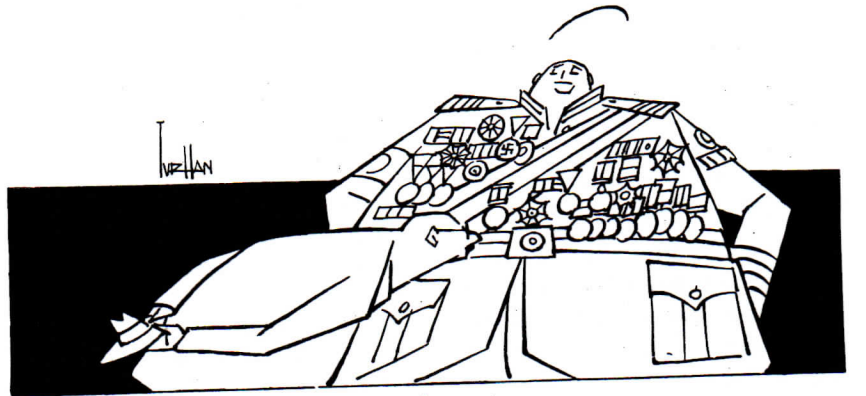
Ekonomi, mal ve hizmet üretimini, dağıtımını, tüketimini kapsayan bir faaliyet. "Tasarruf" karşılığı olarak, batı dillerinde bir mal ve kaynağı "idareli" kullanmak anlamı da var. Nihayet, bir evi çekip çevirmek, bir çiftliğin, bir kurumun, bir devletin tedarikini yapmak da demek.

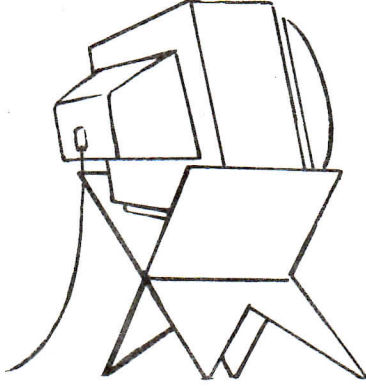
Edebiyat, bizdeki kelime anlamıyla edebe, adaba uygun olan, güzel ve terbiyeli duygu ve düşüncelerin ifade alanı. Bugün bir felsefe disiplini çerçevesi içinde "kim güzel, ne edepli" sorularının cevabını okura, ahlakçıya, eleştirmene bırakıyoruz; sansürcüye, kanun koyucuya değil.

Edebiyatla uğraşan kişi ekonominin dışında yer alamıyor. Kimse ekonomi dışında olamıyor da ondan. Her şeyden önce bir tüketici, istese de istemese de. Yaşamak için

bir işte çalışmak, para kazanmak durumunda; yaptığı iş edebiyatla doğrudan ilgili olmasa bile. Dolaylı da olsa, edebiyat dışında kalmak da mümkün değil çünkü.

Tabii, edebiyattan da para kazanabilir; bu durumda ekonominin doğrudan alanına giren bir üretim sözkonusu. Bizde ve dışarda bu şekilde önemli sayılacak miktarda para kazananlar mevcut. Bizde çok çok az. Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz bu arada sayılırlar, ama nihayet hayatlarını kazanacak kadar. Son günlerde Orhan Pamuk'un 8 milyar liraya Can yayınlarından İletişim'e transferi ender-i nadirattan bir olay. (Üstelik parasal tutar sanırım yine ekonomik nedenle yalanlandı da). Türkiye'de edebiyattan hayatını kazanmak pek mümkün değil. Bu gerçek, önemli bir soruyu beraberinde getiriyor. Ede-





biyatçıya ekonomi içinde ayakta durma imkanı vermeyen, bir yer sağlamayan bu ortam nasıl bir sosyal düzenin, nasıl bir dünyaya bakışın ürünüdür? Eski Sovyetlerde bu işten para kazanan, itibarlı daçalı yazarlar vardı, vardı ama bu iltifatın bir de bedeli vardı. Rejimin uygun bulduğu çizginin dışına çıkmayacaktınız. Bugün de birçok ülkede bu böyle. Söz çok önemli bir silah, insanı insana, zamanı, zamana bağlıyor. Daha ortaokullarda kompozisyon konusu olarak vermezler miydi? "Kılıç yarasını daha keskindir, kalem yarası mı" diye...

Edebiyatla ekonomik faaliyeti bir arada götürmeler de var elbette. Şiir, roman, deneme yazan iş adamları eksik değil. Ancak hem sayıları az, hem de aralarında çok az entresanı çıkıyor. Cemal Süreya, Sezai Karakoç gibi maliye müfettişleri, Mustafa Seyit Sutüven gibi ticaret erbabı doğrusu istisnalar kategorisindedir. Yazarlar genellikle basın yayın alanında editörlük, düzeltmenlik, gazetecilik gibi "profesyonel okuryazarlık" işleriyle hayatlarını kazanıyorlar.

Tarihimizde de padişah ve paşa ulufeleri, son yüz elli yıldır da çeşitli devlet görevleri edebiyatçılara nefes aldırması; eleştiri güçlerini kısıtlama pahasına tabii. Şimdi, belki

daha bağımsız davranabilme imkânları var da, hangi parayla, hangi maddi imkânla yaşayacakları problem. Hele bugünlerde.

Batıda edebiyat, ekonomide bir sektörün adı ya da yayın sektörünün bir alt dalı diyelim. Seri telefon üretiminden epey farklı bir sektör, ama orada da arz-talep kanunu, modalar, reklam devreye giriyor. Yayınlanma imkânı bulabilmiş olmanız da sağlığınızda okunma şansınız garanti değil. O zaman da, belki bir gün, sizden sonra...

Bir de son iki yüzyılda oluşan ve yerleşen uzman-edebiyatçı ayrımı var. Uzmanlar dar sahalalarında bilgi ve tecrübelerini genişletebiliyorlar ancak ne pahasına? Çok defa insanı, doğayı, yaşamı tümüyle kucaklayamıyor; güzeli, iyiyi, hari-kuladeyi pas geçiyor, görmüyor bile.

*Yaşamın anlamını,  
derinliğini, güzelliğini  
iskalayan bir  
ekonomi nedir ki?  
Ona yaşam mı denir?  
Ta ne zamandan beri  
söylendiği gibi  
"ekmeksiz yaşanmaz  
ama, yalnız ekmekle  
de yaşanmaz..."*

Yaşamın anlamını, derinliğini, güzelliğini iskalayan bir ekonomi nedir ki? Ona yaşam mı denir? Ta ne zamandan beri söylendiği gibi "Ekmeksiz yaşanmaz ama, yalnız ekmekle de yaşanmaz..." ■

\* İstanbul Menkul Kıymetler Borsası  
Başkanı

## EKONOMİK KOŞULLAR VE EDEBİYAT

*Toktamış Ateş*

Edebiyatla ekonomik koşullar arasındaki bağlantıyı ele almak istediğimiz zaman, farklı sorunlarla karşılaşırız. Bunlardan en önemlisi; meseleyi "hangi boyutuyla" ele alacağımızdır. Eğer sorunu "üretim" açısından ele alırsak, edebiyat ürününü üretmekle ekonomik koşullar arasındaki bağlantıyı farklı değerlendirmemiz gerekir. Eğer sorunu "tüketim", yani yayınlama, okuma vb. açılarından ele alırsak farklı bir biçimde değerlendirmemiz gerekir. Galiba en doğrusu, sorunu her iki açıdan ayrı ayrı ele almak olacak.

Ekonomik koşullar ne olursa olsun, edebiyat ürünü "üretilir". İşin şakasına kaçarak, "Edebiyatçı aç karnına daha iyi üretir" gibisinden bir münasebetsizliği dile getirmeyeceğim elbette. Ama "ekmek parasını" kazanmak için "kaleme sarılan" pek çok yazar, nice ölümsüz eser bırakabilmiştir.

Tabii eğer "ekmek derdi" ve "hane halkı sorunu" olmasa çok daha özenli şeyler yazabilecek olan kimi edebiyatçılar, "alacaklıların hışmından" kurtulmak için başka şeylere hatta "işin ucuzuna" kaçmak zorunda kalmışlardır.

Sorunu "tüketim" açısından ele alırsak, ekonomik koşullarla edebiyat (ve tabii) edebiyat ürünleri arasında çok daha yakın ve "yaşamsal" bir ilişki vardır. İnsanlar satın alıp okumazlarsa, bunları kim yayınlara-

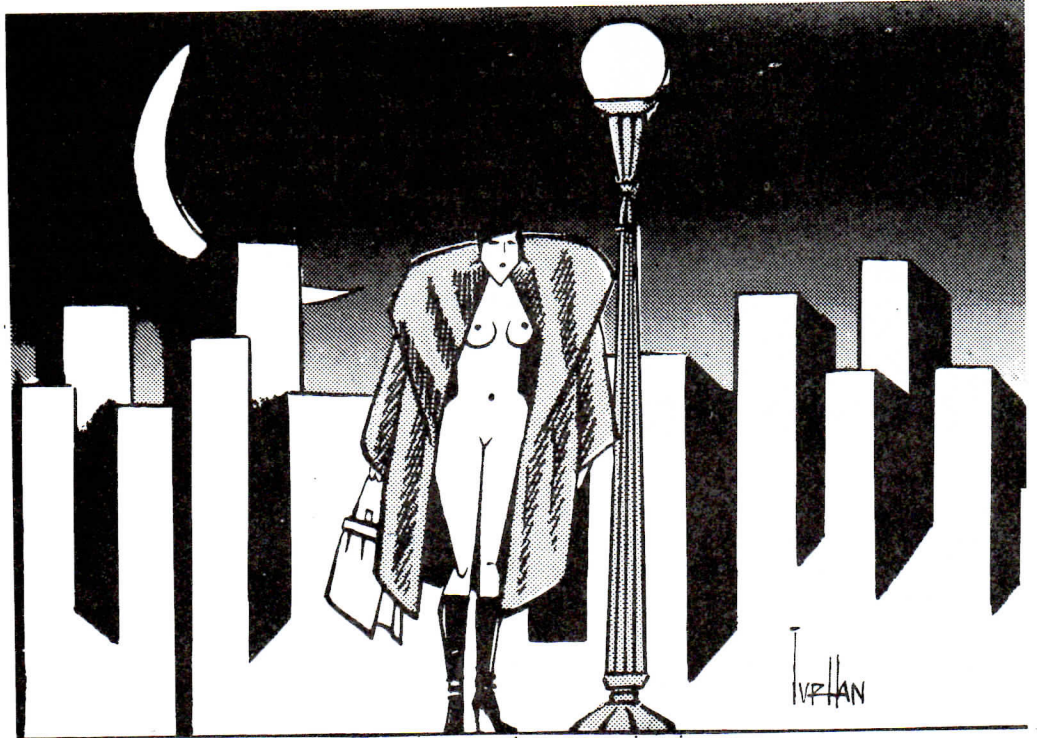
yacak, kim dağıtacak, kim satacaktır? Edebiyatçı ürünlerini halka nasıl ulaştıracaktır?

Aslında Türkiye'de "yazarlık" geçinen, ya da yaşamını "edebiyat ürünlerini satarak" kazanan çok az insan vardır. Bu analiz çerçevesinde isim vermek istemiyorum. Ama Türkiye'de yazarlık yaşayan insan sayısı üçü-beşi geçmez. Aynı şey yayımcılar içinde söz konusudur. Türkiye'de sürekli bir biçimde "yayımcılık" yaparak geçimini bu yoldan sağlayan insan sayısı on beş-yirmiye geçmez. Kitap

*"Kitap ekmek kadar gereklidir" lafı çok güzel... Ama bir annenin ekmek parasını kısararak çocuğuna kitap alması... Bunu yapabileceğini söyleyenler bu işe hiç mecbur kalmayanlardır.*

fiatlarının pahalılığından tüm şikayetlerimize ve yayımcıların yazarları "sömürdüğü" konusundaki tüm iddialara karşın...

Ben bu analizimi Türkiye koşulları açısından yapıyorum. Avrupa ve ABD'de farklı bir "yayımcılık" dünyası ve farklı bir "edebiyat pazarı" vardır. Ancak sosyo-ekonomik koşulları Türkiye'ye benzeyen (eski



E K O N O M İ P O L İ T İ K

Üçüncü Dünya ülkelerinde durum, Türkiye'den pek de farklı değildir.

Türkiye'de kitap (genel olarak) ucuzdur. Ama "ucuzluk" görelidir. Neye göre ucuzdur? Hangi koşullar altında ucuzdur? Kimler için ucuzdur? gibisinden bir dizi soru gelir kişinin aklına.

Türkiye'de kitap hem dış dünyaya göre ucuzdur, hem de başdöndürücü bir hızla yükselen diğer mal ve hizmet fiyatlarına göre ucuzdur. Bu işlere merak sardığım son otuz yıldır yaptığım bir tesbit; et, ekmek, vb. malların fiyatlarının, kitap fiyatlarından çok daha hızla yükseldiğidir. Ama kitabı "satın alıp" okumak isteyen insanın, ya da insanların ceplerinde para gitgide azalırken, kitaba ayıracakları kaynak da tükenmektedir.

"Kitap ekmek kadar gereklidir" lafı, çok güzel ve "haması" bir laftır. Ama bir baba, ya da annenin "çocuğunun ekmek parasını" kısararak kitap alması, hele bir edebiyat ürünü alması son derece zordur. Bunun yapılabileceğini söyleyenler, hiç bu

işe "mecbur" kalmayanlardır. Yani biraz "tuzu kuru olanlardır".

5 Nisan kararları diye isimlendirilen, ekonomik "istikrar paketi" ne ilktir ve korkarım, ne de son olacaktır. Ülkemizin siyasal, yapısı yeni istikrar paketlerine gebedir, ülkemizin "potansiyel okuyucuları" daha da fazla "fukaralaşmaya" adaydır.

Peki insanlar edebiyat ürünleri satın almayacak mı? Elbette alacaklar. Büyük özverilerde bulunacaklar. Aynı özveriyi yayımcılar da, yazarlar da gösterecekler. Ve kitap okunacak, edebiyat zenginleşecek. (bu arada edebiyatçılar, birbirlerini yemeye devam edecekler).

Kitap ve edebiyat bir hastalıktır. Üreten için de, yayınlayan için de, satan için de, tüketen, yani okuyan için de. Hem de bu hastalığın ilacı yoktur, tedavisi çok güçtür. Ne mutlu bu hastalığın pençesi altında olanlara ve ne mutlu bu hastalığın tadını bilen ve yaşayanlara... ■

çük Tiyatro'da. Radiguet'nin **İçimizdeki Şeytan** adlı romanın filmi oynuyor, Gerard Philippe'ten. Haydi, Radiguet'nin öteki kitaplarını da getirtiyoruz Haşet aracılığıyla. Haşet'in Ulus'taki vitrininde, üzerinde Marx'ın sakallı resminin bulunduğu **Capital**'i, gidip gelirken gözümüz takıldıkça göz kırpmıyor bize. Ataç'ın Ulus'taki yazılarını, Orhan Veli'nin **Yaprak** dergisini kaçırmıyoruz. Sait Faik, Varlık'ta ardarda çıkan öykü kitaplarıyla gönlümüzde taht kuruyor, bir daha da inmeyecek o tahttan.

1960'a kadar Ankara, Eskişehir, Merzifon ve Bandırma'da okumayla, yayımlayacağım kitaplar çevirmekle, yayımlayamayacağım şiirler yazmakla geçen uzun yıllar... Dolum yılları mı demeliyim bunlara! Varlık, Yeditepe, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Yenilik, Pazar Postası, Yücel dergilerini kaçırmıyorum. Bir de şiirim yayımlanıyor Yücel'de, ilk telifimi alıyorum 1955 ya da 56'da: 15 lira. Ev kiramız kadar büyük bir paraya yeni bir daktilo satın alıyorum Optima marka: 330 lira. Yazı'yla, yazınla geçecek bir ömre hazırlıyorum kendimi, ama ne yazacağım, ne yapacağım henüz belli değil. O kadar yıl yayınlamayınca şiirin ucu kaçmış; başka bir şeye de gönül indiremiyorum. Orhan Burian'ın **Kurtuluştan Sonrakiler** adlı antolojisindeki Nâzım'ın bütün şiirlerini ezberlemişim. Orhan Kemal'in **Murtaza**'dan, o büyük **Bereketli Topraklar Üzerinde**'den sonra yavaş yavaş inişini izliyorum yüreğim yanarak. **Teneke**'siyle, **Pis Hikâye**'siyle, aylarca elimden düşürmediğim **İnce Memet**'i ve **Orta Direk**'iyle Yaşar Kemal sivriliyor ufukta. **Harp ve Sulh**'u, bu kez Zeki Baştımar (Nâzım Hikmet'le-birlikte) çevirisinden yeniden okuyorum. **Oblomov**'la Gonçarov'u, **Büyükler İçin Masallar**'la Şchedrin'i tanyorum. Radiguet'nin ikici romanı **Orgel Kontunun Balosu**'nu çeviriyorum ve yeni daktilomda **İçimizdeki Şeytan**'la birlikte temize çekiyorum. İstanbul'a bir gelişimde Yaşar Nabi'ye götürüyorum Balo çevirisini. Beni dinlemek,

benimle konuşmak inceliğini gösteriyor, ama yanıtı çok ilginç: "Radiguet'den, başka şey yayımlamayı düşünmüyoruz, zaten ikinci romanı o kadar iyi de değil." "Çeviri yapmak istiyorsam"... koca bir Fransızca kitap uzatıyor bana neydi, kimindi, unutmşum, bakıyorum daha önce çevrilmiş ve yayımlanmış bir kitap, ve iki üç ayda istiyor. Bunları anımsatıyorum kendisine, "Olsun, diyor, siz yeniden çevirin" Hayatımda bu kadar kibarca bir reddediş yaşamadım bir daha... Radiguet'leri uzun yıllar sonra dostum Erdal Öz yayımlayacak Can'da.

1959'da Amerika'da İngilizce Öğretmenliği eğitiminden sonra İzmir'e yerleşiyorum. İngilizceyle yeni bir ufuk açılıyor önüme. Pilotluktan sonra öğretmenlik daha kolay, insana daha çok zaman bırakan bir uğraş. 1960'tan sonraki yıllar, birçok kimse için olduğu gibi benim için de, uzun bir birikimin önündeki setin yıkılışıyla birlikte yepyeni alanlar açıyor önümde. Şiirlerimi yayımlayabilirim, Yön, Sosyal Adalet gibi dergilerde yazılar yazabilirim. Bir süre böyle geçiyor, sonra Cemal Süreya'yla Memet Fuat'la tanışıyorum. Papirüs'te, Yeni Dergi'de yazmaya başlıyorum.

Ve serüven böylece devam ediyor otuz yıldır. 1978'den bugüne ikinci kez emeklilikten sonra (birincisi ordudan, ikincisi İngilizce okutmanlığından) yalnızca okumak, yazmak ve çevirmekle geçiyor günler. Çeviri de eleştiri kadar önem verdiğim bir çalışma alanı benim için. Yararlı bir hizmet verdiğime inanıyorum yaptığım çevirilerle.

1967'de şiir yazmayı da, yayımlamayı da bıraktım. Ama bu belki de bir özgürlük verdi bana, kendi yükümden kurtulmuş şiire daha bir dört elle sarıldım; her gün şiirle, şiir kitaplarıyla birlikteyim; on yıldan fazla bir süredir, hemen hemen yalnızca şiir üzerine yazıyorum. Hem iyi bir okur, hem iyi bir yazar olmaya çalışıyorum.

Hepsi bu. ■

## İNANDIĞINI, SEVDİĞİNİ, YAŞAMI YAZIYOR O...

Yunus Yurdakul

Nahit Ulvi Akgün kimdir?

Onu ben bile bilmiyorum, doğru dürüst. Ama laf olsun diye filan yerde doğdu, filan yerde büyüdü, filan yerde okudu ve bugüne geldi gibi anlatımlar pek bir şey ifade etmiyor. Bu, nüfus cüzdanının sureti oluyor.

Edebiyatçı kimliğiniz?

Ortaokulda başlıyor. Lisede daha bir yoğunlaşıyor. O sıralarda Yücel dergisinde yazmaya başladım. Orada "Dul Ümmünün Yası" diye bir şiirim çıktı:

*Ardında bırakıp buzağısını  
Dostlar ölüverdi sarı ineğim  
Yüreğime döktü ot ağsını  
Dostlar ölüverdi sarı ineğim*

Bu, benim için bir aşamaydı. 1942'de bir broşür halinde "İrgat" çıktı. Broşüre adını veren "İrgat" 1947'de Genç Nesil'de yayımlandı. Ataç bu dergiyi göklere çıkardı, okunmasını önerdi. Benimle birlikte, Atilla İlhan, Özdemir Asaf için, "bunlar iyi yoldadır" diye yazdı. Ben bu yazıyı okuyunca o kadar heyecanlandım ki Konak'tan Alsancağ'a gelene kada ter içinde kaldım. İki gün gripten yattım. Ataç'ın adımı anması ve biraz da pohpohlaması çok duygulandırdı beni.

İlk şiiriniz 36'da yayımlandı, değil mi?

Evet, İzmir'de "Akın" diye bir ga-

## S Ö Y L E Ş İ

zete çıkıyordu. Onun edebiyat sayfasında çıktı. Gayet duygusal, romantik, gözyaşlarıyla dolu bir şiirdi o. Hatırlamak bile istemiyorum.

**Yazma tutkusunu nasıl başladı?**

Ortaokul ikideyim. Müzik kitabında şarkıların güfteleri var. Bir dize ondan, bir dize bundan, karma birşey yaptım; geldim, bir arkasına okudum: " Sen bunu yürütmüşsün" dedi. Bir utandım, bir sıkıldım. Ondaki beri, şimdi bile tizlenirim; yazdığım bir şiirin havası benzemesin, sesi benzemesin, deyişi benzemesin, yerleşmesi benzemesin diye. Bu endişem sürüyor.

Bir yıl sonra, "Margarit" adlı bir hikâye yazdım. Bugün adından başka bir şey bilmiyorum. Arkadaşlarıma okumuştum. Kemal Hekimhan adında bir Türkçe öğretmenimiz vardı. Benim biraz mürekkep yaladığımı biliyor. Arkadaşlarımda da isteğiyle sınıfta okumama izin verdi.

Sevindirici bir şey, dersten sonra gördüm; sınıf defterine ders konusu olarak, "98 Nahit'in (Ulvi'si yok o zaman) 'Margarit' adlı hikâyesi okunmuştur" yazmış. Aradan yıllar geçti. Aynı okula (Atatürk Lisesi) öğretmen olarak geldim. Defteri bulmayı istedim. Arşiv memurlarına dedim ki: "35-36 yıllarının ders defterleri..." Ohooo! Hocam, onları fareler çoktan yürüttü" dediler. Bulsaydım, Türk Dili diplomamın yanına asacaktım.

**Ve öyküden şiire geçtiniz. Başka öykü yok mu?**

Hayır, yok. Ne o zaman, ne daha sonra... Liseye geldim. Lisede bir sarı defterim oldu. Başladım sarı deftere yazmaya. Boyuna yazıyorum.

**İlk gençlik tutkusunu?..**

Evet öyle sayılır. Bu ara "Yücel" dergisine şiir yollamaya başladım. Lise son sınıfta, oldukça ciddi uğ-

raş haline getirdim şiiri. Ben edebiyat öğretmenlerinden bir şey görmedim. Bir tarih öğretmenim vardı, Ziya Şölen. O beni çok yüreklendirdi.

**Böyle böyle arkası geldi...**

Evet. "Irgat" şiirimi o yıl yazdım, 1939'da. Ve bu şiiri Ziya Şölen'e ithaf ettim. "Bana bak, benim başımı mı yakacaksın" diye kızdı. O zaman endişeler var, "Irgat" demek zor. "Sol" lafını kullanamazsın. Matbaaya birkaç kişi gelmiş. "Ne demek istiyor bu..." falan diyerek. O şiirim şöyleydi:

*Karnın doyunca yattığın kamyonunda  
Sabun çuvallarına sarılırsın  
Serilir gözlerinin önüne  
Güneş güneş kokan sakız çarşafı*

*Şimdi kocaman bir ormandır fabrika  
Kulaklarında çimler durur  
Duvardan kopmuş ilana dönersin  
Koşarsın gelecek günlerin sokaklarında*

Bu şiir benim için bir aşama sayılır. Sonra buna "hainlik" yaptım, diyeyim. Sen "Irgat"ı bırak, aşk şiirleri, "Birisi" gibi şiirler yaz. Ama sonra yavaş yavaş "Irgat"a döndüm.

**Kitaplar geldi birbiri ardına...**

"Irgat"tan sonra, okumak için İstanbul'a gittim. O yıllarda, Varlık'ta çıkan şiirlerimi, Mehmet Serpin ile birlikte, bir formalık bir kitapçada "Sebeb"te topladım. O zamanlar bir formalık kitaplar modası vardı adeta. Orhan Veli'nin "Vazgeçemediğim", Halet Çelebi'nin "Lam Elif"i böyle kitaplardı.

**Sonra, "Birisi" geldi?**

İzmir'de Kovan dergisi ve Kovan Kitabevi vardı. "Birisi", 1955'te Kovan Kitabevi Yayınları arasından çıktı. Aynı yayınevi, 1960'ta, "Karanlıkta Bir Ağaç"ı yayımladı. Beş yıl sonra "Gerçek Düş" çıktı. Bir yıl sonra da "Evren Türküsü". Bu kitabıyla Türk Dil Kurumu Ödülü'nü



aldım.

Bu kitaplardan sonra İstanbul'a geçtim. "Ağaçlar Uyanınca" 1971'de ve "Eksilen Gökyüzü" 1980'de Yeditepe Yayınları arasından çıktı. ardından Yeditepe kapandı. Kapanmasa öteki kitaplarımı da basacaktı Hüsamettin Bozok. Hepsi kursağında kaldı. Yeditepe'nin kitapları çok yankı uyandırmıştır. Hâlâ çok özülürüm.

Sondan bir önceki kitabımı "Güneş Açınca" İzmir'de kurulan Sanat-Koop yayımladı. Bana göre talihsiz bir kitaptı o. Dağıtımı yapılamadı. Okura ulaşmadı. Son olarak, Gerçek Yayınları "Yolunun Üstünde Bir Adam"ı çıkardı.

**Yeni kitap var mı?**

Yeterince şiir var. Ama kitap için girişimim yok. Bugün artık bütün kitaplarımın birarada olmasını istiyorum; ama daha bir yayınevini kandıramadım.

**50 yılda 12 kitap. Az mı yazıyorsunuz?**

Hayır, az yazdığımı söyleyemem. Kitaplaşma biraz ağır oldu. Hele emeklilikten sonra her ay bir şiir yazıyorum. Adam Sanat'a yetiştirmeye çalışıyorum.

**Bir şiirin başından geçenlere, oluşumuna değinelim mi?**

Ben daha çok sokakta, yürürken yazıyorum. Tekrar ede ede eve ge-



## S Ö Y L E Ş İ



liyorum; daktilo ediyorum. Muhakkak gözlem çok önemli. Düşündüğümü değil de gördüğümü yazıyorum.

**Şiirinizdeki evrelere değinir misiniz?**

Önceleri duygusal, özellikle sevgi, aşk üstüne yazmışım. "Yazmışım" diyorum, biliyorum yazdığımı. Oktay Akbal'ın bir yakıştıması var: "Genç neslin aşk şairi" diyor bana.

Evet, "biricik aşk şairi" diyor, "Şair Dostlarım"da. Salâh Birseldi; "O, sözcüğün en geniş anlamıyla bir aşk ozanıdır" diyor.

O (Birseldi'inkiler), biraz yermek amacıyla söylenmiş. Bana öyle geliyor. Ben, halbuki, aşk şiirleriyle başlamadım. "İrgat" şiirini 1939'da yazdım. Sosyal bir şiirdi o. Sonra "Dul Ümmünün Yası", bunlar sosyal şiirlerdi. Başlangıçta, belki de aşk şiirleri ağır bastı. Sonradan sosyal endişesi olan, çevreyi yorumlayan şiirler öne çıktı. Aşk şiirleri yazmaktan da bütün bütün vazgeçemedim. Son zamanlarda "Mendil" diye bir şiirim var:

*Kokun sinmiş mendiline  
Dilin ki mor ipek  
Üstünde kuşlar renk renk  
Kondu konacak eline  
Kokun sinmiş mendiline  
Mendilin bende kalsın  
Bir yadığârın olsun  
Kokularım senin yerine*

Bu aşk şiiri 50 yıl önce yazılmış "Birisi" ile aynı hizaya geliyor. Yani ben ne aşk şiirlerinden vazgeçtim, ne de toplumsal endişesi olan şiirler yazmaktan. Projektörümü gezdiriyorum. Hangisi daha parlak görünüyorsa, hangisi daha iyi yansiyorsa o ağır basıyor.

**Bu tür nitelermelere katılmıyorsunuz?**

Böyle isim takılmasını pek uygun bulmuyorum. Aşk şiirleri yazanlar, sosyal şiirler yazanlar... Bunlar saçma. Şair onu da yazar bunu da... Ama toplumu yazarken gene bireyi, onun duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Duygusal şiirlerde söz konusu edilen kim? Yine kişi. Bu kişi nerede, toplumda; toplumun içindeki bir sevgi bu.

**Ya etkilendiğiniz ozanlar? Örneğin, başlarda Necip Fazıl ve Faruk Nafiz beğeni çerçevesi içinde yazdığınız...**

Necip Fazıl'ı kabul ediyorum; ama Faruk Nafiz'den etkilendiğim söylenemez, hiç sanmıyorum. Necip Fazıl'ı bugün de çok beğenirim.

Şöyle ayırmak gerek: Bir şairin bir çıraklık devresi var, kalfalık devri var, bir de ustalık devri var. Çıraklıkta, kendinden önceki ustalardan etkilenmesi doğal. Etkilenmezse bir şiir kuramaz. Kalfalıkta o etkiler yumuşayacak, gerileyecek, kendisi öne doğru çıkacak. Ustalıkta da tam manasıyla kendi damgasını, yapısını kurmuş olacak.

**Şiirinizde çok çeşitli insanları anlatıyorsunuz. Küçük burjuvaların yanında kente, kent dışından gelen insanlar var: Simitçi, boyacı, çiçekçi kız...**

Elbette. Kentte yaşayan herkesi yakalar benim şiirim.

**Son dönemde daha çok kent şiirleri var. Kentlerinizi anlatır mısınız?**

Doğduğum, yaşadığım kentleri gözleyip yazdım. İstanbul'u çok sevdim. Son zamanlarda bir İzmir sevdası başladı; sevdası mıdır, artık nedir, bilemem. "İzmir'den Bir Görünüm" son şiirlerimden biri:

*İzmir'in ince uzun kavakları  
Gün vurur pır pır pırıldar  
Çocuklar gibi alkış tutar  
O bicir bicir yaprakları*

*İzmir'in ince uzun kavakları  
Gün olur için için iniler  
Alır benim derdini yeniler  
Esmeye görsün akşam rüzgârı*

**Bir de doğa ve çevre üzerine yazdıklarınız var.**

Doğayı çıplak olarak düşünmüyorum. Yani, insanla birlikte doğa.

## S Ö Y L E Ş İ

Çayır, çimen, dağlar, taşlar, ormanlar. Ben insanla beraber doğayı seviyorum. İnsansız doğa bir şey anlatmıyor bana.

**Şiirlerinizde konuşmanızdan daha duru bir Türkçe var!**

Ataç da konuşurken böyleydi. Bir gün; "Hem Öztürkçeyi savunuyorsunuz, hem de eski dille konuşuyorsunuz..." diyecek oldum. "Aman efendim, alışkanlık var" dedi; "yazılarımda yapmam öyle şey!" dedi. Alışageldiğimiz sözleri bir den atamıyoruz.

**Örneğin; sevi, eskil, gömü, sayrı-larevi, muştu var. Sonra yıkyapçı var. Dil yaklaşımınıza değinelim mi?**

Önceleri Öztürkçeye pek ısınamamıştım. Çünkü dil kullanıla kullanıla içeriğini kazanıyor. Örneğin, "hicran" sözcüğündeki acı "ayrılık"ta yok. Neden? Edebiyatta, günlük yaşamda yeterince kullanılamamış olduğundan, içi henüz dolmadığından.

Ama kendimi bu duygudan kurtardım. Daha çok yöneldim Türkçeye... Bugün yazıya çok dikkat ediyorum. Kısacası insanın alışkanlıklarından kurtulması lazım.

**Her şiirinizi okurken, hep onun öyküsünü düşünüyorum...**

Evet. Her şiirin bir öyküsü var. Ve tümü de aklımdadır. Kuşadası'na gittik. Kaldığımız otelin karşısında bir ev. Çok dikkatimi çekti. Yazdım onu. Sonraki gidişimde bir kâğıda yazdım, imzaladım, evsahibine verdim. Artık ne yapar, bilemem.

İspanya'da Barcelona'da bir parktayız. Kanepede oturuyoruz. Yanımızda bir kadın, eğilmiş. Üstü başı dökülüyor. Saçları yapağı gibi, yağ içinde. Bu beni çok etkiledi. Defterimi çıkardım, notlar alıyorum. Derken, kadın gördü beni, gülümsedi. Koyunundan bir kitap çıkardı, Pablo

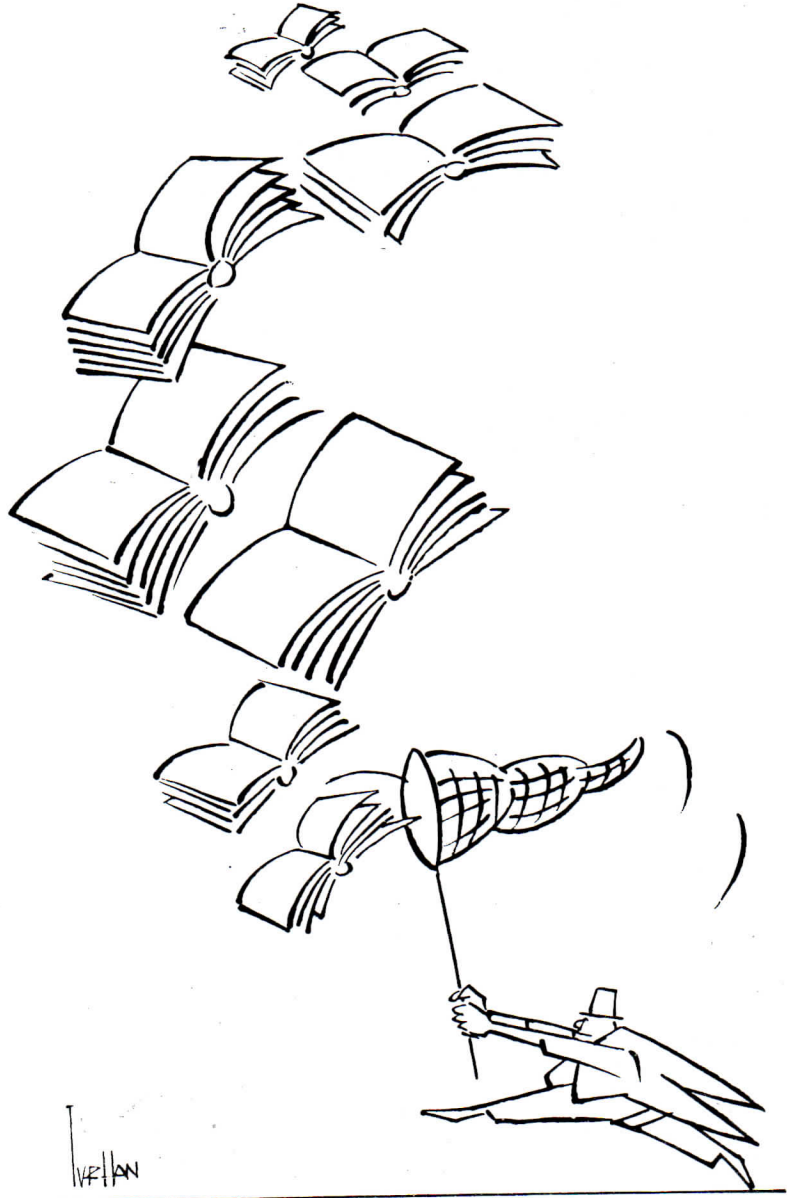
Neruda'nın şiirleri. Vallahi çarpıldım desem yeridir. Kitabı gösterdi bize. Konuştuk biraz. İzmir'e gelince Neruda'yı yeni baştan okudum. Sonra Lorca'yı okudum tekrar. O zaman bu şiir çıktı geldi:

*Bir kadın gördüm Barcelona'da  
Yoksuldu, düşküdü, dalgın  
Bir kitap çıkardı koyunundan  
Şiirleriydi Pablo Neru'danın*

*Bir ışık yandı aramızda dilsiz  
Ama bütün dillerde ortak olan  
Kastanyetleri sustu birdenbire  
Endülüslü rakkaselerin*

*Önünde uzandı Şili pampaları  
Allende vardı gözleri gülen  
Sonra İspanya içsavaşı Lorca  
Kanlı bayrakları Frankocuların*

Yani her şiirin bir öyküsü var. Zaten her şiir bir öyküdür aslında; ama bütün fazlalıklarından ayıklan-



**BİRİSİ**

*Bir şey var aramızda  
Senin bakışından belli  
Benim yanan yüzümden  
Dalıveriyoruz arada bir*

*İkimiz de aynı şeyi düşünüyoruz belki  
Gülüşerek başlıyoruz söze  
Bir şey var aramızda  
Onu buldukça kaybediyoruz isteyerek*

*Fakat ne kadar saklasak nafile  
Bir şey var aramızda  
Senin gözlerinde ışıltıyor  
Benim dilimin ucunda*

**MUSTABEY'İN BİR GÜNÜ**

*Sabahları erken kalkıyor  
Çayını demliyor önce  
Ekmeğini kızartıyor  
Sonra çekiliyor köşesine  
Günü başlıyor Mustabey'in*

*Biraz gazete biraz televizyon  
Gözü sulanıyor arada bir  
Belki soğuk algınlığı var  
Oysa geçiyor aklından  
İstanbul'da eski günler*

miş, iyice saf hale getirilmiş, damıtılmış. Hikâyesi olmayan şiir bana soyut görünüyor.

Bazı şiirler okuyorum kimi dergilerde; anlatıyor, anlatıyor... Ama ben onun hikâyesini görmüyorum. Gerçi hikâye anlatacak değil şiir. Zaten şiire en düşman olan hikâyedir. Öyledir de, her şiirin bir hikâyesi, bir macerası olmalı bence.

**Günümüz şiiri ile ilgili neler söyleyeceksiniz?**

Çok soyut şiirler yazılıyor. Hikâyesi hiç yok. Aykırı sözcüklerin çarpıcı biçimde sıralanması, alışılmadık benzetmeler falan. Bunları da, beğenmemekle birlikte, takdir ediyorum; ancak bunlara ısınamadım.

Benim ısındığım, umutkar olduğum genç ozanlardan Sunay Akın

var, Ali Asker Barut var. Bunlar ilgimi çekiyor. Sonra, Cevat Çapan var.

Ötekiler de var; ama bana bir şey söylemiyor. Okuyorum, sevmek dileğiyle okuyorum: Ama bende bir şey uyandırmıyorlar.

Çok soyut, çok yıkıcı, çarpıtıcı, şaşırtıcı, aykırı birtakım sözler... Örnekse Küçük İskender... Belki onlar da şiirdir!..

**Gününüz nasıl geçiyor?**

08.00'de kalkıyorum. Kahvaltı, tıraş derken 10.30'da çıkıyorum. Gazete, süt vb. alıyorum. Dolaşıyorum. Öğrencilerle, gençlerle konuşuyorum. Yaşıtlarımla konuşmuyorum. Çünkü onlar; uykusuzluktan, böbrek sancısından, kalp rahatsızlığından ve kiracı derdinden başka bir şey bilmiyor, konuşmuyorlar. Oysa gençlerle her şeyi ko-

nuşuyoruz.

12.30'da eve dönüyorum. Yemektен sonra köşeme çekiliyorum. Gazete, kitap okuyorum. Biraz şekerleme yapıyorum. 16.00 gibi çayımızı içiyoruz. Yine sokağa çıkıyorum, geziyorum. Ve en geç 20.30'da evde oluyorum. Akşam da televizyona tutsak oluyorum. Hepsi bu.

**Yazmak üzerine söyleyeceklerinizle bitirelim...**

İnandığımı yazıyorum, sevdiğimi yazıyorum, yaşamı yazıyorum. Yarına kalır mı, kalmaz mı önemli değil. Örneğin "Birisi" kaldı, ünü beni de aştı. T. Sait Halman İngilizceye çevirdi. Amerika'da bir seçkide yer aldı. Milas'ta doğduğum kentte, adım bir caddeye verildi. Bunlar mutluluk verici şeyler. Bunlar bana yetiyor. ■

## S Ö Y L E Ş İ

## FAİK BAYSAL'A SORULAR...

*Erdal Doğan*

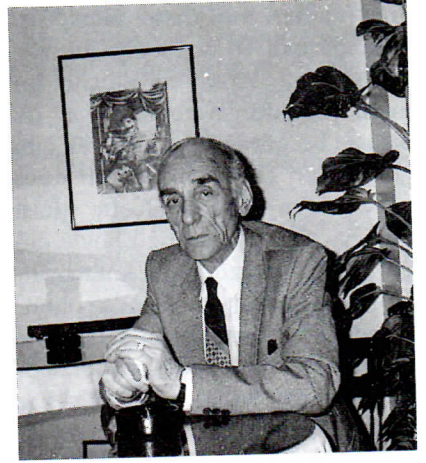
Sarduvan, ilk kez 1944 yılında yayımlanan, elli yıl sonra da size Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandıran ilk romanınız. Bu kitabınızın ardından yayımlanan dört romanınız daha var. Bize kısaca şair, öykücü Faik Baysal'ın Sarduvan'la başlayan roman yazarlığı serüvenini anlatır mısınız?

- Sarduvan Adapazarı - Arifiye arasında bulunan çok eski bir köy. Bugün çok şirin, yazlıkçıların akın ettiği ve sürekli olarak gelişen bir yer. Asıl adı Serdivan. Benim çocukluğumda hiç kimse bu resmi adıyla anmıyordu burayı. Genellikle Sarduvan diyordu herkes. Ben halkın dilinde dönmedolaşa Sarduvan'a dönüşen Serdivan'ı ilk kez çok sıcak bir yaz günü gördüm. Daha doğrusu çocukluğumun belleğine yapışıp kalan acımasız bir yumruk, otların içinde durmadan çırpınan biri ve göğsüne saplanan kocaman bir bıçakla karşılaştım. Korkumdan donup kaldım olduğum yerde. Sonra, nasıl oldu bilmem, tabana kuvvet kaçmayı başardım oradan. O günden sonra da tüm yumruklara, bıçaklara, kan dökenlere düşman kesildim. Aradan on yıl geçti, iğrenç olayın içyüzünü ancak öğrenebildim. O korkunç yumrukla rezil bıçağın sahibi Sadık Künepe adında biri, kanı fışır fışır otların arasına saçılan Merdüm Baba'ydı. Tarlasından torunlarına iki koçan sütlü mısır çalan hırsıza kendi eliyle cezasını vermekle aslında kendi sonunu da hazırlamış olan canavar n'olursa olsun insanın kutsal yaşama hakkına kimsenin saldı-

rıda bulunamayacağını bilemeyecek kadar cahil ve gözü dönmüş bir zavallıydı. Bu adam Adapazarı'nda asıldı ve ben on yağlı kementin ucunda sisli bir güz sabahında bir karga ordusunun gagaları altında iki yana sallanırken gördüm. İki koçan sütlü mısır, yumruk ve bıçak, otların arasında can acısıyla debelenen ak saçlı bir adam ve kargalara yem olup olmadığını bilmediğim dili sarkmış, boynu kırık bir idamlık. Hiç unutmadım bu filmi, uyudum uyandım belleğimin sislere gömülü perdesinde hep onu seyrettim. Böylece Sarduvan benim ayrılmaz bir parçam oldu. Sonraki günlerde oraya sık sık gittim. Keko adında birini tanıdım orada. Bana masal gibi dinlediğim bazı şeyler anlattı. Ona da bunları aynı adı taşıyan dedesi anlatmıştı. Ben inanamadım söylediklerinin hiçbirine. Ama köyün en yaşlısı Sapançalı Mazlum Ağa her şeyi doğruladı. Nazif Mermerci adında birinin bir küp altın bulduğu masal değildi. Bu altınlar Kurtuluş Savaşı öncesinde köyden kaçarken Rumlar'ın toprağa gömdükleri altınlardı. Bunların tümünü kısaca geçiyorum. Yıllar sonra bu birikimler benim Sarduvan romanını yazamama neden oldu.

**Sarduvan'ı ilk olarak ne zaman yazmaya başladınız?**

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Çankırı'nın kazası Kurşunlu'da, korkunç bir kış gecesinde yazmaya başladım romanımı. Yedeksubaydım ve bir yıl hiç ara vermedim çalışmalarına. İlk yazdıklarım hiç hoşuma gitmedi. Hepsini üzümlük yırtıp attım. Karamsarlığa kapıldım, yazınla olan ilişkiyi kesmeye karar verdim. ama canavar Sadık Künepe, iki koçan mısır ve zavallı dede Merdüm Ağa, sisler dünyasında sallanıp duran bir idamlık beni rahat bırakmadılar. General Sadık Aldoğan'ın itelemesiyle bir kez daha yazdım Sarduvan'ı. O da



Çerkeş'de, Adapazarı'nı yerle bir eden ünlü depremin çöküntüleri altında kaldı. Uzun süren bir tedavi döneminden sonra bir kez daha yazarlık serüvenine giriştim. Bir yıl boyunca hiç durmadan çalıştım. Sonunda şimdi ödüle değer görülen Sarduvan'ı üçüncü bir kez daha yazıp bitirmeyi başardım. Bu kez de Bizim Yokuş'da engellerle karşılaştım. Tüm yayınevlerinin kapısından geri döndüm. Romanı bastırabilmem bir olay oldu. Selim Evrim, Celâlettin Ezine, Nurullah Ataç, Oktay Akbal ve Necdet Kut olmasaydı romanı belki daha uzun süre yayınlamıyacaktım. Bundan sonra başıma gelenleri biliyorsunuz. Roman bir fırtına kopardı. Çok acı çektim. Elli yıl sonra da olsa bana lânyık görülen Orhan Kemal Roman Armağanı'nın sevinciyle her şeyi unuttum. Bütün jüri üyelerine burada ayrı ayrı teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

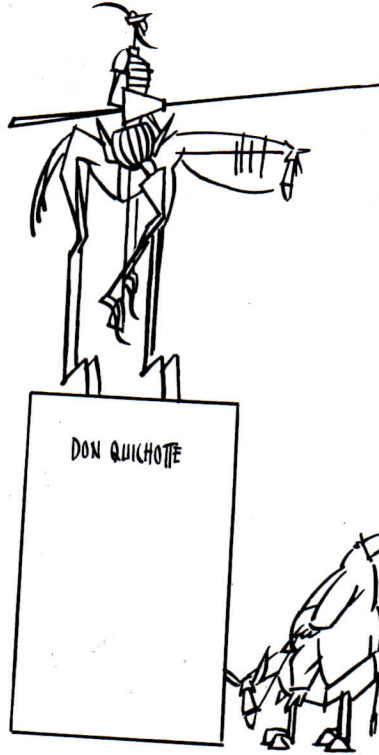
**Günümüz romanı ve bu bağlamda roman sorunlarıyla ilgili düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?**

Bence romanımız başarı yolunda ilerliyor. Yalnız bir eksikimiz var gibi geliyor bana. Yanılıyor da olabiliriz. Şimdi diyeceksiniz ki iletişim araçlarının akıl almaz gelişmesi karşısında dünyü küçüldü. Tek bir dünyaya doğru yola çıktık. İnsanlar ve kültürler birbirleriyle kaynaş-

## S Ö Y L E Ş İ

yor. Bundan kurtulmak olanaksız. Yakında batı ve doğu diye bir şey kalmayacak. Artık bir ulusun romanı yok, dünya romanı var. İlk bakışta bu görüş insana gerçek gibi görünüyor. Dünyanın tek bir dünyaya doğru gitmesi elbette güzel bir şey. Ama işin içyüzü böyle değil. Ben şovenizmin ve köktencilğin her zaman karşısında olmuştum ve insanlığın felâketine neden olan kanlı savaşların ekonomik olduğu kadar sapık bir kaç milliyetçinin yüzünden çıktığı inancındayım. Yalnız ortada gözardı edilmemesi gereken bir şey var. Dünya evrenselleşmiyor, kültürler birbirini etkilese bile bütünleşmiyor. Müzikte, giyimde, yiyecekte, yaşam biçiminde, hattâ düşünce ve davranış bazında Amerikalılaşılıyor. Amerika, yani bu teknoloji devi dünyayı ele geçiriyor ve bizler de onun ihraç ettiği kültürün potasında eriyip gidiyoruz farkında bile olmadan. Bu sömürüden kurtulmalı ve kendi insanımızın güzelim dünyasını silip süpüren bu akımdan kendimizi sıyırmamızın yolunu bulmalıyız. Yazarlarımız batı karaması romandan kopmalı ve bu alanda bizim olan bir tekniği ortaya koymalıdır. Türkçemize sahip çıkmalı, Türkilizceye karşı koymalı, bize bizi vermelidirler. Ayrıca roman başka bir kesimin felaketi olabilen geçici siyasal bir sistemin megafonu olmamalı, kim olursa olsun iktidarların yağcılığını yapmamalıdır. Güdümlü romana karşıyım. Biz bu son on beş yirmi yılda bu hastalıktan çok çektik. Bu yüzden çok daha iyi değerlendirebileceğimiz kanısında olduğum bir süreyi boş yere harcadığımız inancındayım. Şimdi romanımız düzlüğe çıkmış değil de çıkıyormuş gibi görünüyor. Ben yazarlarımızı çok seviyorum ve batılı yazarlardan hiç de aşağı olmadıklarına inanıyorum. Son yıllarda çok güzel yapıtlar ortaya kondu. Tüm sıkıntımız

dilimizin evrensel olmayışı. Ruh-suz ve kitapsız yöneticilerimiz koltuklarında rahat rahat oturabilmek için halkın uyanmasını istemiyor ve aydınsız bir toplum yaratabilmek için mega ve boyalı basınla elele verip çalışıyorlar. Amaçlarına ulaşamadılarsa bile epeyce yaklaşılar. Tüm bu engellemelere karşın yazarlarımız yılmamalı ve bu rezilliği romanlarında dile getirerek suçluları tarihe taşımalıdır. Bence romancının bir misyonu vardır. İnsanların mutlu olmasını, dünyada barışın ve sevginin egemen olmasını sağlamak. İktidarlar oldum olası yazarları sevmeyen zaten. Neden sevsinler? Gerçek bir yazar bir cumhurbabanın elini öpmez, ayağının altına halı sermez, koyun ya da deve kurban etmez. Gerçek yazar her zaman muhaliftir. Romanımız kanımca bu gerçeklerin yolunda şimdi. Böyle olunca da gündün güne güzelleşiyor. Biz Memed'i ve Ayşe'yi yazalım, Fransız da Andre ya da Juliette'i yazsın. İşte o zaman insanlığın en sıcak ortak noktasın-



da buluşabiliriz. Romanımız mota roman olmaktan bir an önce kurtulmalıdır.

**Siz, Orhan Kemal'le 1969'da Sait Faik Hikâye Armağanı'nı da paylaştınız. Bugünse onun adına verilen armağanı kazandınız. Peki bu yakın dostunuzun roman sanatına nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Orhan Kemal benim çok yakın bir dostumdur. Yıllar sonra adına verilen armağanı almaktan çok büyük bir mutluluk duydum. Bu değerli romancımız romanımıza unutulmamacak katkılarda bulunmuştur. Romanımızın bugünkü gelişmişlik aşamasına gelmesinde onun büyük payı vardır. Ne yazık ki bu değerli yazarımız da duyarsız ve kitapsız, bağnaz ve kültürden uzak bir toplumun kurbanı olmaktan kurtulamamıştır. Çok acı çekmiş ve karnı doyurabilmek için gece gündüz demeden çalاکalem yazmak zorunda kalmıştır. Gelecekteki eleştirmecilerin yapıtlarını değerlendirme terazisinde tartarken onun kadersizliğini hesaba katmamaları beklenemez. Türkiye'de roman olmadığı savında bulunanlara bir çift sözüm var. Neye dayanarak bu yargıya varıyorsunuz? Kendinizi hangi terazide tarttınız? Fransızların Pain d'Espagne dediğine biz burada Pandispanya deriz. Bu gerçeği gözardı ettiğinizde böylesine yanılığardan kurtulamazsınız işte. Beğenmeyen daha iyisini ortaya koyabilen yetenekte olan kişidir. Bunu yapamıyorsa hiç olmazsa susmalıdır. Kimse abartıyorum sanmasın. Batı çapında ilk Türk romanını yazan bence Orhan Kemal'dir. Toplumun duyarsızlığı karşısında genç yaşta ölmemiş olsaydı yazdıklarından çok daha güzel yapıtların yazarı olabilirdi.

**Edebiyat ödülleri itici bir güç olarak görüyor musunuz?**

Yalnız yazın alanında değil ödüller her alanda yararlıdır. Ama dikkat edilmesi gereken çok önemli bir

şey var. Bir yarışmanın jüri üyesi gerçek bir tarihçi gibi yansız olabilir. Eline geçen bir yapıtı inceleyen kendini aramaktan kurtulamayan daha doğrusu kendinden kurtulup kaçamayan bir jüri üyesinin vereceği oy ya da yaptığı değerlendirme sağlıklı olamaz. Bu çok zor bir şey elbette. İnsanın kendini untabilmesi hemen olanaksız. Ama istersek bu yansızlığa oldukça yaklaşabilir ve hata payını en aza indirebiliriz. Gördüğüm kadarıyla dünyadaki tüm jüri üyeleri inceledikleri bir şiir, öykü ya da romanda kendi dünyalarını arayıp bulma hastalığından bir türlü kurtulamıyorlar. Böyle olduğu için de armağana lâyık görülen birçok yapıt kısa bir süre sonra unutulup gidiyor. Siyasal cambazlıklar arenasına dönüşen Nobel Armağanı da bunlardan biri. Bu armağanı kazananların kaçını anımsıyorsunuz bugün? Bu nedenle ben armağan ya da ödüllerin, sevsek de sevmesek de hakkı olana verilmesinden yanayım. Bereket versin çok titiz değerlendirme yapan jüri üyelerimiz de var. İşte bunların verdiği ödüllerin itici bir gücü olduğuna inanıyorum. Ötekiler yararlı olmaktan çok zararlı oluyor yazınımıza.

**Son olarak tüm şiirlerinizi içeren Ayın Ucunda adlı kitabınızı yayımladınız.**

**Şu sıralar yayımlatmayı düşündüğünüz başka eserleriniz var mı?**

Elimde basılmayı bekleyen üç roman, üç öykü kitabı, bir de şiir derlemesi var. Ayrıca anılarımı da yazıyorum. Bugünlerde Kavanozdaki Adam'dan sonra ikinci bilim-kurgu romanımı yazmaya başladım. Bundan başka çeşitli konularda yazdığım yazıları da bir ciltte toplayıp yayımlayacağım. İstikrarsızlık Paketi'nin yükü altında yamyassı olup mezarlığın yolunu tutmazsam elbette. ■

## CANINDAN MI DAMITTIN ÖLÜMÜ?

*Refik Durbaş*

Daha dün gibi...

Kalemini kınından çıkarmış durmadan kitabını imzalıyor. Çevresinde her yaşta çocuklar, gençler, Bir sevgi halesi içinde.

TÜYAP Kitap Fuarı'ndaki imza gününden sonra Kumkapı'da buluşulacak. Cem Yayınları sahibi, yıllardır yayıncısı Ali Uğur, Kumkapı'da bir meyhanenin ara katını kapatmış o akşam için. Altı masa sağlıklı soltu birleştirilmiş, bir büyük şölen hazırlanmış.

Kimler mi var masada?

Daha dün gibi...

İlhan Selçuk, Tarık Ziya Ekinci, Rahmi Saltuk, Ali Uğur, Ümit Fırat, Saffet Rüştü Tekin ve geçmiş gün, daha birkaç kişi...

Çapraz köşegeninde Ahmet Arif...

Yeni şiirlerinden söz ediyor, coşkuyla okuyor. Anıların, anların dehlizinde başına gelenlerden anlatıyor.

Bir teyp olsa diyorum, bütün bu anlattıklarını sözden yazıya geçirsem...

Ümit Fırat, "Sakin ha" diyor, "bir anlarsa, vurur, allahıma gözünün yaşına bakmaz, o saat vurur."

"Ne yapmalı o zaman?"

"Dur, dinle" diyor Fırat, "daha sonra uzun bir konuşma yaparsın, her bir şeyi anlatır."

İşte böyle başladı ol hikâyesi "Ahmet Arif Anlatıyor: Kalbim Dinamit Kuyusu"nun...

Daha dün gibi...

Ankara'da evinin salonundayız. "Halkın mazlum ve gariban bir ozanı" olarak yaşamını anlatacak. Bir düğüne hazırlanır gibi hazırlanmış. Kırk düğmeli yeleğini giymiş, akşamdan rakıyı buza yatırmış, ki

yıllardır ağzına rakı sürmediği halde. Diyarbakır yemeklerini, kimi kendi eliyle hazırlamış: Keşkek pilavı, tandır eti, süzme yoğurt...

Daha dün gibi...

Bir hikâye ki, yaşamının özeti sanki:

"Ankara'dan beni ikisi komiser dört polis götürdü. Serçe kadar canım vardı. Boğazımda kanama vardı. Hastaydım. Ekmek çiğneyemez, yemek yiyemezdim. Zaten zayıf bir çocuktum, büsbütün zayıflamıştım. İşte böyle bir günde götürdüler beni.

Trenle gidiyoruz. Kompartımda bir teyze ile bir amca var. Amca galiba demiryolu emeklisi. Yanılmıyorsam kızlarına gidiyorlar. Bir de ben ve dört görevli. Polislerin kocaman tabancaları var, neredeyse dizlerine ulaşacak. Teyze ile konuşuyorlar. Polisler "Koyun tüccarıyız, Erzurum'a gittik, hayvan aldık, İstanbul'da satacağız" falan diyorlar. Teyze yutmadı tabii.

Bu sırada da psikolojik bir terör var. Polisin biri gazete okuyor bir yandan da konuşuyor: "Adamın dışının altına cereyan veriyorlar. Işıklı odaya girdi mi hali dumandır."

Ben hem polisi dinliyorum, hem işkenceyi düşünüyorum. Aklıma Fontamara geliyor, Çan Kay Şek'i öldürmek için kendisini arabanın altına atan Çen geliyor. Çen de benim gibi bir felsefe öğrencisi. Kendimi onunla ölçüyorum. Ona göre benim durumum daha iyi.

Bu arada polisler horlamaya başladı. Bunun üzerine o teyze fıslıtyla bana sordu: "Oğlum nedir halin?" Şimdi cevap olarak ne diyeyim? Siyasi desem olmaz, üniversite öğrencisi, o da olmaz. Eylemci desem, sosyalistim desem. Tutmayacak. O kadıncağıza bunlar ne ifade edecek? Müthiş bir sıkıntı çektim 5-10 saniye. Birden "Sevdadır bu teyze" diye verdim.

Nasıl aydınlandı kadıncağızın yüzü. Beni kucaklayıp öpmek istedi. Bir sevgili, bir anne gibiydi. Ömrümce böyle bir anneye, ablaya hasret kaldım.

Çıkının açtı, para vermek istedi bana. Almadım. Cebimde de beş li-



ra param var. Keşke alsaydım, ama çok utandım. O da garip..."

Daha dün gibi...

İzmir Fuarı'nda ilk kez birlikte kitap imzalayacağız.

Saat altıda başlayacak imza günü bir saat erkenden başladı. Kalemimi kınından çıkartmış durmadan yazıyor. Saat sekiz oldu, dokuz oldu. Fuar'da kitaplar tükendi. Kemeraltı'na adam salındı, kitapçı dükkânları açtırıldı, yeni kitaplar getirildi ve imza gecenin birinde ancak bitti.

"Abi yeter" diyorum, "birazı da yarına kalsın."

"Bu halkı nasıl bırakırım" diyor, Ne bir yorgunluk, ne bir sızlanma belirtisi. Oysa işte yarın da olmuş...

Daha dün gibi...

Hep anılar mı dolandı sözün ilmiğine?

Ne söylenebilir peki şiiri üzerine?

Yazdıkları bunun en iyi yanıtı değil mi?

Ne diyordu?

"Vurulsam kaybolsam derim,  
Çırlıçplak, bir kavgada,  
Erkekçe olsun isterim,  
Dostluk da, düşmanlık da,  
Hiçbiri olmaz halbuki,  
Geçer süngüler namluya.  
Başlar gece devriyesi jandarmaların..."

İşte benim bütün hayatım burada. Bu yedi mısradadır.

Hep böyle sürprizler, böyle başlangıçlar, böyle sonuçlar...

Bu bir bakıma benim kişisel hayatım değildi."

Daha dün gibi...

Üç yıl mı olmuş?

"Kardeşim" diye mektubun gelmiyor. Bir telefon aracılığıyla olsun, iki kelime konuşmuyoruz.

Hasretten prangalar eskimede gerçekten.

Ama "sevdadır bu" Ahmet Abi...

Üç yıl değil, nice üç bin yıllar geçse de...

Yaşıyorsun, bugün gibi... ■

## AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSÂNEYE

Akşam erken iner mahpusâneye  
Ejderha olsan kâr etmez.  
Ne kavgada ustalığın,  
Ne de çatal yürek civan oluşun.  
Kâr etmez, inceden içine dolan,  
Alıp götüren hasrete.

Akşam erken iner mahpusâneye  
İner, yedi kol demiri,  
Yedi kapıya.  
Birden, ağlamaklı olur bahçe.  
Karşıda, duvar dibinde,  
Üç dal gece sefâsi,  
Üç kök hercai menekşe...

Aynı korkunç sevdâdadır  
Gökte bulut, dalda kayısı.  
Başlar koymağa hapislik.  
Karanlık can sıkıntısı...  
«Kürdün Gelini»ni söyler maltada biri,  
Bense volta'dayım ranza dibinde  
Ve hep olmayacak şeyler kurarım,  
Gülünc, acemi, çocuksu...

Vurulsam kaybolsam derim,  
Çırlıçplak, bir kavgada,  
Erkekçe olsun isterim,  
Dostluk da düşmanlık da.  
Hiçbiri olmaz halbuki,  
Geçer süngüler namluya.  
Başlar gece devriyesi jandarmaların...

Hırsıla çıkarım kibriti,  
İlk nefeste yarılanır cigaram,  
Bir duman alırım, dolu,  
Bir duman, kendimi öldüresiye.  
Biliyorum, «sen de mi?» diyeceksin,  
Ama akşam erken iniyor mahpusâneye.  
Ve dışarda delikanlı bir bahar,  
Seviyorum seni,  
Çıldırasıya...

Ahmed Arif

# UFUKLAR'DAN YENİ UFUKLAR'A

Erdal Doğan

"Kapandık  
İlk günkü gibi  
Birbirimiz üstüne  
Yeniden açılmak için  
Yeni Ufuklar'a doğru"

Oğuz Arıkanlı

Orhan Burian'la Vedat Günyol'un birlikte kurdukları Ufuklar dergisinin ilk sayısı Şubat 1952'de çıkar. Aylık sanat ve düşün dergisi olarak yayın hayatına başlayan Ufuklar, kitap boyutlarını taşır.

Derginin ilk sayısında Orhan Burian'ın "Dileğimiz" başlıklı yazısı görülür. Aslında imzasız olan bu yazı Ufuklar dergisinin çıkış amacını anlatır. Yazıda, Ufuklar dergisinin güzel, iyi ve doğru uğruna yazıp konuşacağı dile getirilir. Derginin çıkışı bu üç ilke ile anımlandırılır.

Orhan Burian yönetimindeki Ufuklar Dergisi'nin ilk sayılarında Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Samim Kocagöz, Melih Cevdet Anday, Güner Sümer, Sabri Altınel, Tarık Dursun, Orhan Kemal, Behiç Duygulu, Cavit Orhan Tütengil,

Orhan Duru, Sabahattin Eyüboğlu, Mehmet Başaran gibi yazarların imzalarına rastlanır.

Orhan Burian'ın ani ölümü üzerine, Oğuz Arıkanlı, Orhan Duru ve Vedat Günyol'un hazırladığı, Orhan Burian özel sayısı ile, Eylül 1953'te Ufuklar, Yeni Ufuklar adıyla yeniden çıkmaya başlar.

Yeni Ufuklar, Vedat Günyol'un yönetiminde, Ekim 1953'den Kasım 1976'ya dek 275 sayı çıkar. Bu kez derginin baş yazısında "iyiye, doğruya bağlanan insanın mutlak güzeli yaratacağına" inanıldığı belirtilir. Ufuklar dergisiyle başlayan günele ulaşma serüveni bu kez Yeni Ufuklar'la sürer.

Yeni Ufuklar'ın yaşamını sürdürmesinde Yılmaz Güney, İlhan Erdoğdu gibi yazar ve sanatçıların büyük etkisi olur. Derginin İstanbul dışında da kitlelere ulaştırılmasını sağlarlar. Her çeşit bağnazlığın karşısında yer alan dergi, Demokrat Parti döneminin baskıcı idaresine karşı da yazarlarıyla birlikte direnir.

Öyleki, bu dönemin ilk günlerinde 'özgürlük yanlısı' olarak görünen iktidar, yavaş yavaş baskıcı yönünü gün ışığına çıkardıkça sanat ve edebiyat alanı da bu yönetimden payını alır. Bu pay, ne yazık ki yazar ve şairleri anlatım biçiminde bir çeşit 'kaçışlara' sürükler. Bunu şiirde İkinci Yeni akımıyla örnekleyebiliriz.

Salt imgeye ve söz oyunlarına dayanan, toplumsal sorunlardan oldukça uzak, cılız bir tepkiye bürünen akım özelliğini taşır İkinci Yeni. Yeni Ufuklar sayfalarında bu dönemin kaçış veya içine kapanış özelliği taşıyan şiir ve yazılarına pek fazla yer vermez.

Siyasal baskı ise şiddetini gün geçtikçe artırır; komünist yuvası olmakla suçlanan Köy Enstitüleri, Halk Evleri birbiri ardına kapatılır.

Bu dönem Yeni Ufuklar dergisinin

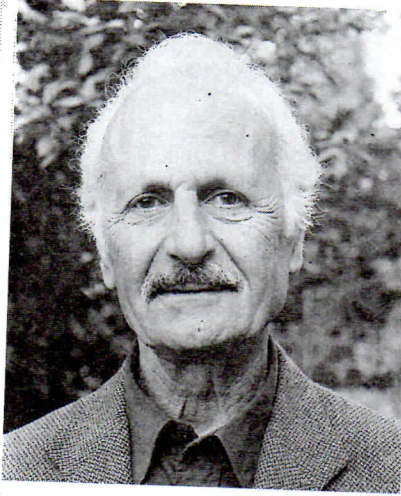


de ürünlerine rastladığımız yazarlardan şu adları sayabiliriz: Atalay Yörükoğlu, Oğuz Arıkanlı, Yılmaz Güney, Muzaffer Buyrukçu, Sabahattin Eyüboğlu, Fethi Naci, Güner Sümer, Azra Erhat, Rauf Mutluay, Afşar Timuçin, Selim İleri, Demir Özlü, Ferit Edgü, Orhan Duru, Demirtaş Ceyhan, Mehmet Seyda, Nedim Gürsel.

1960'lara gelindiğinde Yeni Ufuklar şiir ve öykü akımına uğramış görülür. Vedat Günyol bu akım karşısında Türkiye'nin de bir eksikliği olan düşün yazılarına ağırlık verir. Bu nedenle Çan Yayınları'nı kurar. Çağdaş dünyaya damgasını vurmuş Sartre, Camus, Russel, Einstein gibi düşünürlerin eserleri çevrilip yayımlanır.

Bir bakıma Yeni Ufuklar'ın yayıncılık kolu diyebileceğimiz Çan Yayınları, arasında çıkan G. Babeuf'un "Devrim Yazıları" adlı çeviri kitabı ise büyük yankılar uyandırır. Öyle ki, bu kitabı çeviren Sabahattin Eyüboğlu ve Vedat Günyol iki yıl mahkemelerde kitabın suç-





## İNSAN SICAKLIĞI

Vedat Günyol

Mutluluk nedir ne olabilir, bir insanın bir insana yaklaşmasından, bakışlarında eriyip gözünde, gönlünde çiçekler açmasından, dostlukta aşkı, aşıkta dostluğu bulup yaşatmasından başka nerede? Elele, yürek yüreğe, kafa kafaya, belli bir amaca doğru kader birliğinden başka nerede bulabiliriz mutluluğu, mutlulukların mutluluğunu?

Yeryüzü gerçeği insan gerçeği olduğuna göre, dünya insandan başka daha elle tutulur bir gerçek olmadığına göre, nerede arayabiliriz

suzluğunu anlatırlar.

Her türlü zorluğa karşı Çan Yayınları yaşamaya devam ederken Yeni Ufuklar da bilimsel bir kaygı taşıyan düşünürlerin, sanatçıların yazılarıyla birlikte, düşün ve sanat dünyasına yeni yaklaşımlar getiren bir işleve sahip olur.

Yeni Ufuklar, sanat ve düşünce yazılarının yanı sıra eleştiri türü-

güzellikleri, esenlikleri, bir somut insan yakınlığından, bir anam babam bacım kardeşim ünleminin yerli yerine oturmuş, oturan, oturabilen sıcaklığından başka?

İnsan sıcaklığı, somuttan, somut insandan, gözle görülür, yürek atışlarında duyulur, duyguda düşünce-de tadılır, sevilesi öpülesi, zaman zaman el vurulup kaçınılası, ama yine de bağırma basılası, güzel çirkin huylu huysuz, iyi kötü insandan başlar. «Bir insanı sevmekle başlar her şey,» diyordu Sait Faik, bu gerçekler gerçeğine parmak basarak.

Sait Faik'in «her şey» dediğinde, Sabahattin Eyuboğlu, o bilge insan, «uygarlık» adını veriyordu. S. Eyuboğlu'na göre: «İki kişinin birbirini sevmesiyle başlar uygarlık.»

Gerçekten de, uygarlık, bir sevgi işi, bir sevgi ürünüdür, somut insan sevgisinden başlayıp insanlık sevgisine uzanan.

İnsan sevgisi, yani somut insan sıcaklığı nasıl uygarlığı doğurursa, uygarlık da o sevgiyi, sıcaklığı besler, üretir, geliştirir. Sevgi, sıcaklık kalktı mı ortadan, dünya kana irine bulanır, acıdan sızıdan, ateşten dumandan geçilmez olur. İkinci Dünya Savaşı'nın faşist Mussolini'si nazi Hitler'i gibi, insan sevgisinden uzak, insan düşmanlığında kararlı canavarları, az kalsın, silip süpüreceklerdi uygarlığı dünya yüzünden. Yüreklerinde insan sıcaklığı yoktu da ondan.

Yüzümüzü bir an, bugünün ger-

çeklerinden birine, sosyalist Çin gerçeğine çevirelim. Yüzyıllar boyu, ayonla ezile, sömürüle uyutula, ulusal benliğinden soyutlana soyutlana sömürülen sekiz yüz milyonluk Çin kalkınabilir miydi dersiniz, Mao'nun kişiliğinde erdiği, erebildiği insan sevgisine, insan sıcaklığına yüre bağlamadan?

Muhammet, İsa, Musa, karıları kızları, anaları dostları, havarileri hayranları olmadan, somut sevgilerle de eriyip pişmeden açılabilirler miydi, insan enginine?

İnsan sıcaklığı, insan sevgisi, eriyip bütün insanlığı kavrayabilmek için, her şeyden önce, somuttan yola çıkmak zorundadır bence, Rusya'nın çarlık yönetimince kurşuna dizilen ağabeyinin sevgisinde odaklanan acılar sızılar değil mi, Lenin'in ezilmiş insanların kurtuluşuna çareler aramaya iten, iteleyen?

Somutta başlayan insan sıcaklığıdır ancak, soyuta, yani insanlığa, insanlık sevgisine götüren, götürebilen. Öz kardeşini, kapı komşusunu, okul arkadaşını, ezilen bakkal çırağını, horlanan berber kalfasını, küçümşenen çöpçü yoldaşını, bekçi yandaşını sevmeyen insan, nasıl adayabilir kendini insanlık sevgisine, sahteliğe, ikiyüzlülüğe kaçmaktan?

Bugün, Türkiyemiz sol çevrelerinin, özellikle genç çevrelerinin ikilemi burada yatıyor: Çok gördüm, görüyorum da, babasını horlayan, anasını küçümseyen, kadeşinden

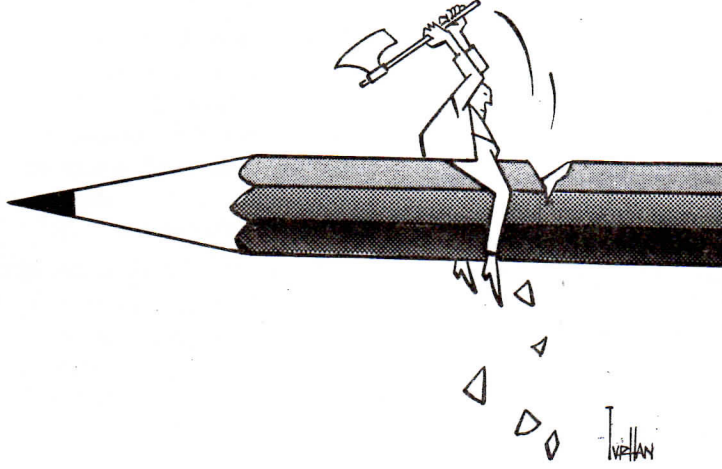
nün gelişmesinde de önemli role sahip olur. Dergi, genç imzaların eleştiri yazılarına sıkça yer verirken edebiyatımızın çeşitli eserleri ve sorunlarını da ayrıntılarıyla inceler. Bu açıdan bakıldığında, Yeni Ufuklar edebiyatın düşün atölyesi özelliğini taşır.

Yeni Ufuklar'ın yaşamını 20 yılı aşkın bir süre sürdürmesinde, ger-

rek sanat ve edebiyat sorunlarına gerekse insanlık onuruna, devrimci bir özle sarılması ve baskıcı iktidarın karşısında yer alması neden olur.

Zaten derginin sayfalarında yer alan yazılara ve derginin bir diğer kolu olan Çan Yayınları'ndan çıkan kitaplara bakıldığında, düşünsel ilerlemenin bir an önce yaka-

## D A Ğ A R C I K



nefret eden birtakım gençler, (varlıklı yoksul gençler), insanlık (!) uğrunda savaşa adanmışlar kendilerini.

Yeme içmelerinden başlayıp, en yakınlarıyla olan ilişkilerine varınca kadar, kendilerini düzene disiplinle sokmadan, sevgiye saygıya adanmadan, başkalarını yola yordama sokup, soyut insanlık uğrunda, (aslında övünülesi bir özgeçi ile) eylem tutkusuna kaptırılmışlar benliklerini sağlı sollu gençlerimiz.

Bir somut, bir sıcak, bir iyi niyetli sevgi yaklaşımı, ayrılıkları, ezbere düşmanlıkları ha deyince ortadan kaldıramazsa da, karşılıklı bir anlayış ortamı olsun yaratamaz mı, dersiniz?

İki ay önce çıktığım yurt gezisinde, bir doğu ilinin, adı birinci sınıfa çıkmış, külüstür bir otelinde, biri solcu, biri sağcı iki otel kâtipi gençle tanıştım. Solcu gençle anlaştık daha

ilk anda. Sağcı gence gelince, doğru-su merak eder oldum onu. Kulağım bükülmüştü bir kez. Hesaplı kitaplı olmalıydım onunla.

Akşam, saat onlarda otele geldiğimde, sağcı delikanlıyı buldum karşımda, alabildiğine güzel, saygılı bir gülümsemeyle. Uzun boylu, temiz bir Anadolu genciydi. İçe işleyen, kalın ama, yumuşak bir sesi vardı. Adımı sanımı sordu, odamın anahtarını vermeden önce. Kural gereği. Baktım, konuşmaktan kaçınmıyor. Oturdum karşısına. Dereden tepeden başlayıp, gerçek yurt sevgisine varıncaya kadar eşelemediğimiz konu kalmadı.

*Orada bir köy var uzakta*

*Görmesem de gitmesem de*

*o köy bizim köyümüzdür*

aldatmacasının bilincinde, duygu birliğine vardık çok geçmeden. Sağ-

cı genç gitmiş, sağduyulu, mantıklı, doğruya doğru, eğriye eğri diyen, demekten kaçınmayan bir genç insan çıkıvermişti karşıma, biz solculardan kılpayı ayırık düşmeyen.

O gün bugün düşünüyorum: Bunca iyi niyetli, doğruyu kavrayınca doğrudan yana olabilen, midesi karnıyla birtakım sapık, çağdışı düşüncelere bağlanmakla birlikte, bir sıcak sevgi, bir saygı yaklaşımı karşısında, iyiden doğrudan, haktan haklıdan yana dolu dizgin yanımızda, safımızda yer alabilen, alabilecek olan nice güzel insanı, hoyratlıklar, faşist suçlamalarıyla kendimizden, dolayısıyla solculuktan, yani insancağıktan uzaklaştırıyorduk.

İnsan sıcaklığı somuttan soyuta gider diyordum ya, işte size bir somut örnek: Solcu kâtipin seni, susuz, yarı ışıklı bir odada konuklmasına karşın; sağcı kâtip, ertesini günü, ışığı bol, suyu cömert, gü-rültüsü az, yastığı tıkmaz, örtüsü katmerli bir odada, deliksiz bir uyku ortamında ağırladı, hem de kimliğimi, huyumu suyumu, rengimi meşrebimi bile bile.

Merhaba ey, Anadolu'nun içi temiz, yüreği temiz, fırsat düşünce doğruya kanat açabilen, bir sıcak insan sevgisinde yüreğini, varını yoğunu insancağığa adayabilen, güzel insanına, merhaba!

Merhaba insan sıcaklığı, merhaba!

*Cumhuriyet, 7 Ekim 1976*

lanması ve o ilerleyişin içinde yer alması kaygısı taşıdığı görülür.

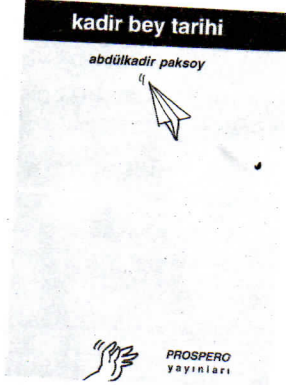
Bu kaygıyı taşıyan Vedat Günyol ise düşünsel ilerleyişe açılan pencerelerden birini, Yeni Ufuklar'la aralar. Yazarla okur arasındaki düşünsel ilişkiyi yirmi dört yıl sürdürebilen Yeni Ufuklar, Kasım 1976'da 275. sayısıyla yayın yaşamına son verir.

Vedat Günyol, Yeni Ufuklar'la yaşadığı yirmi dört yıllık serüvenin ardından şunları söylüyor:

**"İyiye, güzele, doğruya baş koyduk.**

**Ama gördük ki, iyi de güzel de, doğru da, hep küçük insanların, ezilmiş, ezilmekte olan, yoksul ama ruh zengini, saraylara değişmediği gecekondu yaşantılarının**

**göbeğinde, orta yerinde yer almaktadır. Bunların karşısında, saygınlıklarını, soygunluklarını ve soygunculuklarını sömürülerle sürdüren sermaye sınıfı ve onun sözcüleri, satılık basını, televizyon, radyo reklamları, uydu-ruk kitapları, broşürleriyle boy göstermektedirler".** ■



### Kadir Bey Tarihi

Abdülkadir Paksoy  
Prospero Yayınları, 71 Sayfa

"Sen, Troyalı körpe bir kiraz dalı  
Bense kocamış bir kayıyıldım Frigya  
Ovasında  
Kim aşıladı seni omuzlarıma kim  
Kiraz oldum bir gecenin sonunda"

**Kadir Bey Tarihi**, Abdülkadir Paksoy'un lirik bir söylemle yazdığı yeni şiirlerini içeriyor. Kitabın giriş bölümündeysen Behçet Aysan'ın 19 Ocak 1993 tarihinde, Ankara Sanat Kurumu'nda Abdülkadir Paksoy adına düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmanın bant çözümü yer alıyor.

"Bir Geçiş Dönem Şairi" başlıklı bant çözümünde Behçet Aysan, "Herşeyden önce belirtmek gerekir ki, birincisi diyelim, Kadir toplumcu bir şair. Herkes toplumcu olabilir; ama, herkes toplumcu şair olamaz.

Toplumcu şair, yani önce şiiri estetiğiyle, kendi imgelem dünyasıyla yaratan; ama, toplumcu düşünceden getirdiği bir takım aratları da kullanan şairdir.

Şimdi toplumculuğa karşı çıkma moda oldu; toplumcu şiire karşı çıkma da. Özellikle İstanbul odaklı yayınlarda gözleniyor bu durum.

Kadir bir şair estetiğiyle, lirizmiyle, yaratım gücüyle, iklimiyle bir şair.

İkincisi; eskilerin deyimiyle, velut (üretken) bir şair. Yaşı henüz kırk demeden, beş kitap yayımlamış.

Üçüncüsü; lirik bir şair. Kendine has bir lirizmi kullanıyor."

### Sakıncalı Yazarlardan Sakıncasız Öyküler

Naim Tiralı  
Cem Yayınları, 154 Sayfa

**Sakıncalı Yazarlardan Sakıncasız Öyküler**, Naim Tiralı'nın yarımyüzyıla varan bir süre içinde bir bölüm batılı yazardan dilimize çevirip, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladığı öykülerden oluşturduğu bir seçkiyi içeriyor.

Seçkide; Marquis de Sade, Guy de Maupassant, Franz Kafka, Henry Miller, Anais Nin, Charles Bokows-

SAKINCALI YAZARLARDAN  
SAKINCASIZ  
ÖYKÜLER  
DERLEME  
NAİM TIRALI



ki, Regine Deforges ve Thomas Bernhard'ın on sekiz öyküsü yer alıyor.

Naim Tiralı, **Sakıncalı Yazarlardan Sakıncasız Öyküler** adlı kitabı için "Dergi ve gazete koleksiyonlarından da yararlanarak biraraya getirdiğim öykülere şöyle bir göz atınca, bu seçkiye olsa olsa Sakıncalı Yazarlardan Sakıncasız Öyküler

adı yakışır dedim, kendi kendim. Çünkü, uzun bir zaman süreci içinde, sıkılmadan Türkçeye çevirdiğim yazarların çoğu, kendi ülkelerinde, sakıncalı kişiler olarak tanınıyordu. Ama benim onlarda çevirdiğim öyküler, onların en sakıncasız öyküleriydi.

Türkçeye çevirirken de, birarayerlerken de, yazarların özyaşar öykülerini hazırlarken de, düzeltmeleriyle uğraşırken de keyif duyduğum bu kitabı, sizin de hoşlanarak okuyacağınızı sanıyorum" diyor.

AYVALIK'I  
GEZERKEN

AHMET YORULMAZ



GEYLAN KİTABEVİ

### Ayvalık'ı Gezerken

Ahmet Yorulmaz  
Geylan Kitabevi, 207 Sayfa

Ahmet Yorulmaz, **Ayvalık'ı Gezerken** adlı yapıtında, Ayvalık'ın ilkçağından günümüze değin süren serüvenini anlatıyor.

Yorulmaz, kitabında Ayvalık'ın yakın tarihteki durumuna, Kurtuluş Savaşı'ndaki rolüne, ilçede yayış ve turizmin işleyişine ayrıntılarıyla değiniyor.

Geniş bir kültür mozağına sahip olan Ayvalık'ı merak edenler ve tanımak isteyenler için rehber bir kitap, **Ayvalık'ı Gezerken**.

Ahmet Yorulmaz kitabı için "Çevre incelemesi yapan ilkökul öğren-

cisine, Ayvalık'lulara, Ayvalık özlemi duyanlara, yerli-yabancı turiste, mezuniyet tezi hazırlayanlara, bilimsel ya da yönetsel araştırma yapanlara yanıt vermeye, ipuçları vermeye çalışan bir kitaptır bu" diyor.

### Yıldız Kokuyordu Gökyüzü



88

### Yıldız Kokuyordu Gökyüzü

Oya Uysal  
Gerçek Sanat Yayınları,  
63 sayfa

"Bir aşkılık yer aradık gücerte de  
iliştik  
ayışığına tuttuk yüzümüzü."

Uçuştı  
saçlarımızı serpiştirilmiş tek tük ağarmış tel  
açık kalmış göğün penceresinden.  
Yıldız kokuyordu gökyüzü.

Işıklarını sarkıtılmış suya  
kınıldıyor şehir  
seçilmiş düşler tutturulmuş yakaya  
el tersiyle itilmiş sığıntı dün.

Iskelede  
dantelli bulutunun fırfırıyla oynaşırken  
rüzgâr

çekip gitti "kalın sağlıcakla" sız  
vapurumuz  
usuldan içime dönmüştüm bile  
çoktan çimdiklenmişti hüznüm."

Oya Uysal, yaşama dalgası geçen,  
sevencen, yumuşak, gündelik etki-

lenmelerden alınmış kesitlerle her okurun kendinden bir şeyler bulabileceği, ayrıcalıklı söylem biçimiyle sıcak, zaman zaman da uçuk şiirlerin ozanı.

Şiirlerini ana izleğini çocuksu bir sevgi ve sevinçle elele tutuşmuş tutku, hüznün yüklü dizeler oluşturuyor. İroni, gizem, erotizm, ince bir alay.

İnkılâp kitabevi tarafından yayımlanan **Elim Sende Ayışığı** adlı kitabının hemen ardından **Yıldız Kokuyordu Gökyüzü**, şiirlerinden değişik tadlar alacağınız ozanın beşinci şiir kitabı.

### Gel Dosta Gidelim

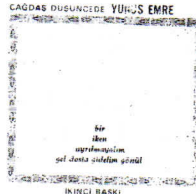
A. Neyzar Karahan  
Engin Yayınları, 130 Sayfa

A. Neyzar Karahan'ın **Gel Dosta Gidelim** adlı yapıtı, Yunus Emre üstüne hazırlanmış bir inceleme. Kitapta Yunus'un çeşitli şiirlerine yer verilmiş ve XIII yüzyıl Anadolu'su Yunus'la birlikte ele alınmış.

Neyzar'ın, Yunus Emre'yi çağının

A. NEYZAR KARAHAN

### GEL DOSTA GİDELİM



ENGİN YAYINLARI

bir dil devrimcisi olarak belirttiği yapıtında; Yunus'un bizim çağımızdaki yeri konusunda da bilgi veriyor: "Yunus'un çağına tek açıdan bakmak gerekmez. Sanatçı her şeyden önce çağını yaşar. Bunun için

toplumda onu bekleyen görevler vardır.

Yanmış, yıkılmış ve dinsel yönüyle bir çöküntü içinde olan toplum bir ışık aramaktadır kendine.

İşte Yunus bu zamanın ışığıdır. Evrensel düşünce ve sevginin mayasını, XIII. yüzyıldan zamanımıza dek bize ulaştırmasını bilecekti Koça Ozan.

Bu nedenle Yunus'un yaşantısı köylü kentli yaşamına daha uygundur. Toplumla daha içiçe, sorunlarıyla başbaşadır."

SABAHATTİN KÖMÜRCÜOĞLU



### Gün İstanbul Üstünde

Sabahattin Kömürcüoğlu  
60 Sayfa

Sabahattin Kömürcüoğlu Sana Doğru, Kasım Çiçekleri, Anılarda Memleket şiir kitapları ve Gümüşhane'li Ozanlar adlı antolojisinin ardından, bu kez bir öykü kitabıyla çıkıyor okurun karşısına.

Yirmi öykünün yer aldığı **Gün İstanbul Üstünde** adlı kitabında Kömürcüoğlu, yalın bir anlatım diliyle okuru farklı mekanlarda kucaklamaya çalışmış.

Kömürcüoğlu'nun öykülerinde günlük olayların şiirsel bir dille anlatıldığı görülüyor.■

## Sivas Şehitleri İçin Çağrı Komitesi Oluşturuldu

Sivas'taki Madımak Oteli'nde 2 Temmuz 1993 tarihinde yakılan 37 aydın ve sanatçıyı anma etkinlikleri için bir çağrı komitesi oluşturuldu.

İstanbul Tabibler Odası'nda düzenlenen toplantıda, 26 dernek ve demokratik kitle örgütü temsilcisi bir araya geldi. Aralarında Pir Sultan Abdal Canlar Derneği, Pir Sultan Kültür ve Tanıtma Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Çağdaş Hukukçular Derneği, Halkevleri, 68'liler Birliği Vakfı, DİSK, İşçi Partisi ve İnsan Hakları Derneği'nin de bulunduğu toplantıda, Madımak Oteli'nde yakılanların anılması etkinlikleri için, bir çağrı komitesi oluşturuldu.

Çeşitli dernek ve demokratik kitle örgütlerinden oluşturulan çağrı komitesi, tüm devrimci, demokrat ve ilerici kişi, kurum ve kuruluşlara çağrıda bulunarak, anma etkinlikleri için birlikte hareket edilmesini isteyecek.

## Feminist Yazarın Başına Ödül

Bangladeş'te feminist yazar Teslime Nesrin'in Kuran ve İslama karşı getirdiği eleştiriler sonucu başlayan gerginlik, ülkedeki siyasal dengeyi sarsmaya başladı.

Gözlemciler, Nesrin'in çıkışlarının İslamcı radikallerin işine yaradığını ve radikallerin bu sayede hükümet üzerinde baskı kurduğunu söylediler.

Hükümetin baskıya dayanıp dayanmayacağı tartışılıyor. Bangladeş hükümeti, kadın yazarın yakalanmasına çalışırken İslamcı radikaller de Nesrin'i öldürmek için arıyor.

Radikal İslamcı liderlerden Müftü Nazrul, Nesrin'i öldürecek olana 2

bin 500 dolar ödül vereceğini ilan etti. Radikal dinci gruplardan Morcha, 30 Haziranda Nesrin'in öldürülmesini desteklemek amacıyla yarım günlük genel grev çağrısında bulundu.

Çağrı, parlamentoda 20 sandalyeye sahip radikal Cemaat-i İslami Partisi tarafından desteklendi. Nesrin Avustralya televizyonu ABC'de 'Müslümanlıkta kadınlara insan olarak saygı duyulmadığı ve köle gibi muamele edildiği' iddiasını tekrarladı.

## TYS Münir Ceylan'ı Üyeliğe Aldı

Türkiye Yazarlar Sendikası haftalık Yeni Ülke gazetesine yazdığı bir yazıdan dolayı İstanbul DGM tarafından 20 ay hapse mahkûm edilen ve Saray Cezaevi'ne konulan Petrol-İş Sendikası eski Genel Başkanı Münir Ceylan'ı üyeliğe aldı.

TYS Yönetim Kurulu adına yazılı bir açıklama yapan Oktay Akbal, Yeni Ülke'de 1991'de yazdığı "Yarın çok geç olacaktır" başlıklı yazısından dolayı Münir Ceylan'ı oy birliği ile üyeliğe kabul ettiklerini açıkladı.

Akbal, Ceylan'ın yazısından dolayı mahkûm edilmesinin, düşünce suçu ihlalinin yeni bir örneği olarak, düşünce suçu kavramına karşı çıkan sendika tarafından üzüntü ile karşılandığını bildirdi.

## Üyemiz Burhan Günel'e 6 Ay Hapis

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, yazar-yayıncı Burhan Günel'i, tiyatro sanatçısı Numan Bektaş'ın "Direnme ve Yenilme Kanunu" adlı oyununu yayınladığı gerekçesiyle 6

ay hapis, 50 milyon lira para cezasına çarptırdı.

Aynı mahkeme Numan Bektaş da söz konusu oyun nedeniyle yargılamış ve iki yıl hapis 208 milyon lira para cezası ile cezalandırmıştı.

## 1993 Kültür ve Sanat Yılığ

Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı ile Pen Yazarlar Derneği'nin ortak yayını olan "Kültür ve Sanat Yılığ" çıktı. Alpay Kabacalı, Öner Yağcı ve Atilla Birkiye'den oluşan yazı kurulunun hazırladığı yıllıkta, edebiyat, plastik sanatlar, tiyatro, klasik müzik, opera, dans-bale, karikatür, sinema, fotoğraf gibi sanatların haricinde yayıncılık, dergiler, kültür kitapları, düşünce ve kitle iletişim alanlarında da yıllık değerlendirmeler yer alıyor. Ayrıca 1993'te yaşanan olaylara, yitirdiklerimize, belli başlı etkinliklere ve ödüllere de özel bölümler ayrılmış.

Yıllık için kaleme alınan özel değerlendirme yazılarının altında ise şu imzalar bulunuyor: Mehmet H. Doğan (şiir), Feridun Andaç (öykü), Gürsel Ayaç (roman), Zeki Coşkun (deneme, anı ve günce), Semih Gümüş (eleştiri), Fatih Erdoğan (Çocuk Kitapları), Toktamış Ateş (edebiyat dışı kitaplar), Kaya Özsezgin (plastik sanatlar), Seçkin Selvi (İstanbul'da tiyatro), Ayşegül Yüksel (Ankara'da tiyatro), Erol Uras (opera), Cem Ertekin (dans ve bale), Semih Poroy (karikatür), Rekin Teksoy (sinema), Mehmet Başaran (fotoğraf), Arslan Kaynaradağ (Türkiye'nin genel düşünce ortamı), Ünsal Oskay (medya), ve Öner Yağcı (yayıncılık ve dergiler). Yılığa Klasik Müzik üstüne yazdıkları yazılarla Faruk Yener, Ayhan Erman ve Ünal Birkan da katkıda bulunuyorlar.



### Haluk Gerger Cezaevinde

Deniz Gezmiş'i anma gecesine gönderdiği mesajda bölücülük yaptığı gerekçesi ile Ankara DGM tarafından 20 ay hapis cezasına çarptırılan gazeteci-yazar Haluk Gerger 27 Haziran 1994 günü cezaevine konuldu.

Gerger tutuklanmadan önce, "benim mahkûmiyetim, Türk halkına karanlığın dayatılması sürecinin bir parçasıdır. Düşünceyi terör, düşünce açıklamayı terör eylemi sayan bir zihniyetin yönetiminde Türkiye; düşünce suçlarının kişiliğinde, karanlığa mahkûm edilmektedir" görüşünü dile getirdi.

### Gencay Gürün Açığa Alındı

İstanbul Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni Gencay Gürün açığa alındı, yerine vekaleten Erol Keskin atandı.

Gürün'ün kendisi aleyhine düzenlenen müfettiş raporunun soruşturulmasının 'selameti açısından' açığa alındığı belirtildi.

Bedrettin Dalan'ın belediye başkanı olduğu dönemde Genel Yayın

Yönetmenliğine getirilen ve Nurettin Sözen'in başkanlığı döneminde yasal ataması gerçekleştirilen Gürün için aynı dönemde aleyhine yapılan yazılı şikayet üzerine bir müfettiş incelemesi gerçekleştirilmişti.

İnceleme sonucu düzenlenen, Teftiş Kurulu Başkanı Haile Karacengel ve müfettiş Gülşen Özakman imzalı 6.1.1994 tarihli ve 229-66 sayılı müfettiş raporu, Tayyip Erdoğan'ın Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmesinin ardından soruşturmaya alınmıştı.

On altı maddeden oluşan, söz konusu raporda, Gürün'ün aralarında Başdramaturg Füsün Akatlı'nın da bulunduğu bazı kişileri yönetmeliğe aykırı olarak ve sınav koşuluna uyulmaksızın kadroya aldığı, konuk sanatçıların ücretlerinin tahrif edilerek 211 milyon zarara yol açtığı, yönetmeliğe aykırı olarak bazı imtiyazlı oyunlara iki kez gala yapılarak 49 milyonluk zarara neden olduğu, yasal olarak reddedildiği halde Semih Şağbükler'in sözleşmeli olarak kadroya alınıp Gürün'e şoförlük yaptığı ve hukuka aykırı olarak kendisine çay ocağı tahsis edilerek kurumun 45 milyonluk zarara sokulduğu, "Evita" müzikalinin kuruma milyara varan zarar neden olmasına karşın Gürün'ün 329 milyon şahsi kazanç elde ettiği belirtilmekteydi.

Kültür İşleri Daire Başkanı ve Kültür A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Şenol Demiröz konuya ilişkin olarak "Genel Sanat Yönetmenliği'ne kurumun mevcut kadrosu içinden sanatının ehli bir sanatçı getirilecektir.

Yönetim Kurulu için de, Sayın Başkanımızın atama yetkisini mevcut sanatçılardan yana kullanmasından yanayım.

Repertuar kurulunun da çok ciddi tiyatro adamlarından oluşması için elimden geleni yapacağım" dedi

### Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülleri

Edebiyatçılar Derneği'nin bu yılki Onur Ödülü Altın Madalyaları, 3 Temmuz gecesi Kurtuluş Parkı'ndaki Çankaya Belediyesi Nikah Salonu'nda düzenlenen bir törenle Sahiplerine verildi.

"Yüksek verimi ve iyi bir insan gözlemcisi olduğunu kanıtlayan romanlarıyla Türk romanına büyük katkılarda bulunan" **Peride Celal**; "Türk şiirinde bireyin hallerini çok yakından yansıtmaya çalışan, doğaevren duyularını aktardığı şiirleriyle kendine özgü bir yer edinen" **Nahit Ulvi Akgün**; "Türk edebiyatına şiir, öykü, oyun, roman ve deneme dallarında ustalık derecesinde bir dil kullanımı ve anlatım duruluğuyla ürün veren, iyimser bir çocuk gözüyle yorum yapmaktan hiçbir zaman vazgeçmeyerek insana verdiği önemi ve sevgiyi her zaman bütün sıcaklığıyla duyumsatan" **Necati Cumalı**; "Yazdığı ilk öykülerden başlayarak kendine özgü bir anlatım biçimi kuran, öykü ve romanlar üreten" **Vüs'at O. Bener**; "Deniz insanlarımızı anlattığı gerçekçi öykülerinde ulaştığı teknik düzey ve insan sıcaklığı ile Türk öykücülüğüne özgün katkılar getiren" **Zeyyat Selimoğlu**; "Kendi yazınsal kişiliğini çok erken yaşlarda oluşturarak Türk edebiyatına unutulmaz öncü öykü ve romanlar armağan eden, sürekli köşe yazarlığıyla Türk basınına bir edebiyat havası ve tadı kazandıran, " **Oktay Akbal**; "Yaşadığı gerçekleri özentiye kaçmadan, duru ve şiirli bir dille aktaran, bir halk adamı olarak yerelden evrensel ulaşan" **Abbas Sayar**; "Konularını köy yaşamından alan oyunlarında yerel kültürü ustalikle aktaran" **Cahit Atay**, Derneğin onur ödülleri bu yılki sahipleri.



1994 Yunus Nadi Ödülü'nü alan sanatçılar (Soldan sağa); Nihal Geyran Koldaş, Tülay Ulukılıç, Hüseyin Ferhat, Sulhi Dölek, Muzaffer Buyrukçu, Berin Nadi, Hasan Ali Toptaş (Oturanlar); Ahmet Aykanat, Serdar Rifat ve Vahap Akşen.

1994

## Yunus Nadi Ödülleri Açıklandı

1994 Yunus Nadi ödülleri açıklandı. 8 dalda 10 ödülün verildiği yarışmaya 280 kişi 544 yapıtıyla katıldı.

Afiş dalında Yurdaer Altıntaş, Metin Deniz, Mengü Ertel, Sadık Karamustafa, Tan Oral'dan oluşan seçici kurul, Tülay Ulukılıç'ın yapıtını ödüle değer buldu.

Karikatür dalında Semih Balcıoğlu, İsmail Gülgeç, Kemal Gökhan Gürses, Turhan Selçuk, Nehar Tüblek ve Ali Ulvi'den oluşan seçici kurul Ahmet Aykanat'ın yapıtını seçti.

Özgen Acar, Ergun Çağatay, Gültekin Çizgen, Şakir Eczacıbaşı, Ara Güler ve Paul Mc Millen'dan oluşan seçici kurul, Fotoğraf dalı ödülünü Vahap Akşen'e verdi.

Sosyal Bilimler Araştırması dalında Serap Yazıcı, "Aydınlanma

Felsefesi ve 1923 Devrimi" başlıklı çalışmasıyla Prof. Dr. Bedia Akarsu, Prof. Dr. Toktamış Ateş, Prof. Dr. Aydın Aybay, Prof. Dr. Taner Berksoy, Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Prof. Dr. İzzetin Önderve Prof. Dr. Erdoğan Teziç'den oluşan seçici kurul tarafından ödüle değer bulundu.

Tarık Akan, Macit Koper, Onat Kutlar, Ziya Öztan ve Memduh Ün'den oluşan Uzun Metrajlı Film Senaryosu seçici kurulu, Nihal Geyran Koldaş'ın "Ebruli İstanbul" başlıklı yapıtını ödüle layık gördü.

Şiir dalında Necati Cumalı, Cevat Çapan, Doğan Hızlan, Şükran Kurdakul ve Hilmi Yavuz'dan oluşan seçici kurul Hüseyin Ferhat'ın "Söyle Gölgen de Gitsin" adlı yapıtını seçti.

Öykü dalında Mehmet Başaran, Vedat Günyol, Tarık Dursun K, Sami Karaören ve Zeyyat Selimoğlu'ndan oluşan seçici kurul, ödülü Muzaffer Buyrukçu'nun "Yüzün Yarısı Gece" ve Sulhi Dölek'in "Aynalar" yapıtları arasında paylaştırdı.

Talip Apaydın, Ahmet Cer Konur Ertop, Muzaffer Uyguner Tahsin Yücel'den oluşan seçici kurul, roman dalında ödülü Serdar Fat'ın "Parodi Yaşamları" ve Hasan Ali Toptaş'ın "Gölgesizler" adlı yapıtları arasında paylaştırdı.

Yunus Nadi Ödülleri'ni kazananlar 28 Haziran 1994 günü, Sultana met'teki İbrahim Paşa Sarayı'nda yapılan bir törenle ödülleri aldılar.

## Rıfat Ilgaz Çeşitli Etkinliklerle Anılıyor

Rıfat Ilgaz için 7 Temmuz 1994 günü Zincirlikuyu'daki mezarı başında bir tören yapıldı.

Aynı gün Evrensel Kültür Merkezi'nde Rıfat Ilgaz üzerine bir toplantı düzenlendi. Filiz Özsoy, Nurettin Özsuca ve Azmi Toğuzata'nın sunduğu müzik dinletisini "Rıfat Ilgaz ve Cide" konulu dia gösterisi izledi.

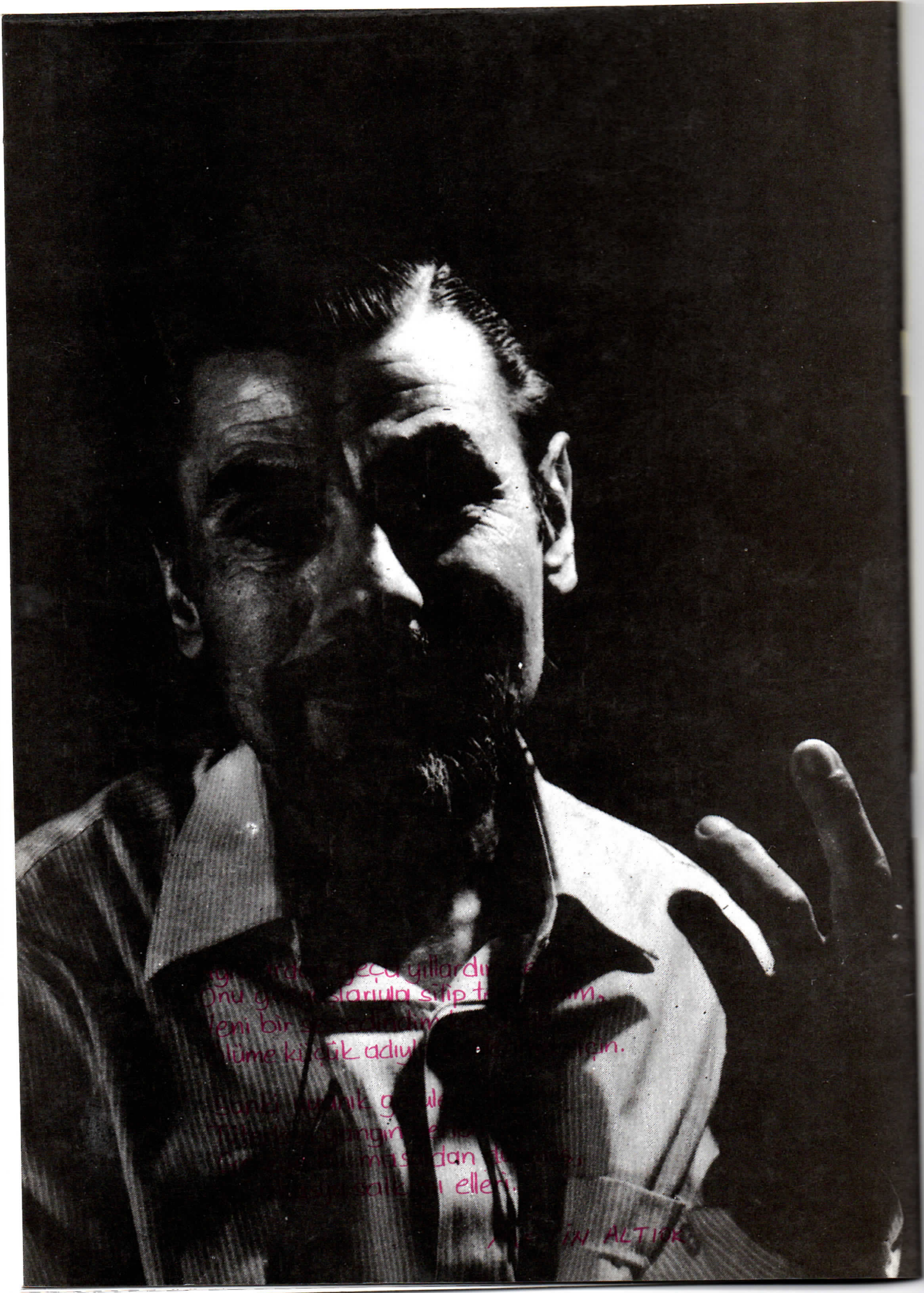
Rıfat Ilgaz'ın kendi sesinden dinlenen şiirlerinden sonra da Anadolu Üniversitesi öğrencileri tarafından hazırlanan "Yıkılmayan Çınar" adlı video gösterimi yeraldı. Toplantıda Aydın Çubukçu ve Öner Yağcı'da birer konuşma yaptı.

Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi'nde de 8 Temmuz 1994 gününden itibaren 10 gün süreyle çeşitli etkinlikler düzenlenecek ve Kültür Merkezi müze olarak gezilebilecek.

11 Temmuz'da Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi'nde bir söyleşi yapılacak. 15 Temmuz'da bir müzik dinletisi, 16 Temmuz'da ise dia ve video gösterimi gerçekleştirilecek.

24 Temmuz'da ABT Kültür Merkezi Yavuzer Çetinkaya Salonu'nda bir anma günü düzenlenecek. Rıfat Ilgaz yurdun çeşitli illerinde de anılacak. ■

766586



...günlerde geçen yıllardır  
Onu görenleriyle silipten  
...eni bir şeyler  
...lüme küçük adıyla  
...an.  
...anlık gözü  
...angin  
...masadan  
...elleri.

ALTIK